

1935 MÁRCIUS — ÁPRILIS

B'NAI B'RITH SZEMLÉ

T A R T A L O M

Dr. Weiss Sándor elnök tv.: A mi beleavatkozási jogunk és — kötelességünk — Dr. Kertész Jenő MK.-exelnök tv.: Határkönl. — Dr. Gellért Miksa tv.: Ifjusági nevelés és iskola. — Br. Jakob Teller: Neue Wege und neue Aufgaben der BB-Logen. — Dr. Schwartz Lajos főtitkár tv.: A zsidó közép- osztály új orientációja. — *Zsidó világ*: A tíz éves jeruzsálemi zsidó egyetem. — Masaryk 85 éves. — A zsidó grafikon Németországban. — A zsidók helyzete Spanyolországban. — *Külföldi BB-élet*: Dr. Fried József tv.: Az amerikai BB-mozgalom a „Magazin“ tükrében. — A csehszlovák disz- trikt nővérszervezetei. — A csehszlovákiai nővérszervezetek munkaközös- ségének ülése. — Ausztria. — Orient. — Németország.

INHALT:

Br. Pr. Dr. Alexander Weiss: Unser Einmischungsrecht und — Pflicht. — *Br. AG-Expr. Dr. Eugen Kertész:* Beim Grenzstein. — *Br. Dr. Max Gellért:* Jugenderziehung und Schule. — *Br. Jakob Teller:* Neue Wege und neue Aufgaben der BB-Logen. — *Br. Prot. Sekr. Dr. Ludwig Schwartz:* Neuorientierung der jüdischen Mittelklasse. — Die zehnjährige jüdische Universität in Jerusalem. — Masaryk — 85 Jahre. — Die Juden in Deutschland. — Die Lage der Juden in Spanien. — *Aus anderen Distrikten:* *Br. Dr. Josef Fried:* Die amerikanische BB-Bewegung. — Tätigkeitsberichte der Schwesternvereinigungen des tschechoslovakischen Distriktes. — Sitzung der AG der tschechoslovakischen Schwesternvereinigungen. — Österreich. — Orient. — Deutschland.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Kézirat gyanánt

A MI BELEAVATKOZÁSI JOGUNK ÉS — KÖTELESSÉGÜNK

Irta: Dr. WEISS SÁNDOR elnök tv., Cluj

Együtt tartottunk ülést a nővérekkel a közelmúltban, amikor is a páholy céljairól kötetlen keretek között beszélgettünk. Egyikünk megemlítette, hogy a Rend egyebek között arra is törekszik, hogy a zsidó közéleti intézményekben vezető szerepeket tagjai töltsenek be, s ezeken keresztül érvényesítse az intézményben a Rend a maga magasabbrendű célkitűzéseit.

Milyen jogon akar más zsidó intézmények életébe beleavatkozni a Rend, — vetette fel a kérdést a cluji Nővérszervezet kitűnő elnöknője.

E kérdés mögött a Rend célszerűségének és létjogosultságának részleges problematikája húzódik meg — annak és azoknak a számára, akik természetsszerűleg vetik fel magukban is a kérdést: igen, de milyen jogon? BCU Cluj / Central University Library Cluj

Milyen jogon nyulna bele a Rend nemcsak más zsidó intézményekbe, de — tegyük mindjárt hozzá — az én magánügyeimbe is, milyen jogon zavarja a dolgokról úgy-ahogy kialakult felfogásomat és kér tőlem munkában és anyagiakban hathatósabb, jótékony módon tulmenő segítséget? Milyen jogon akar így életem viteleinek jelentékeny részében irányító tényező lenni? Ha a Rend magnetikus erőt óhajt kifejtteni a lélek feléje orientálódásában, előbb erősödjék meg, szerezze is meg azt a vonzó erőt, amelyet kisugározni óhajt a maga centripetalis erőforrásaiból s a természetes vonzóerőnek akarva nem akarva majd hódolni fogunk. Egyén is, intézmény is. De ma még, ilyen rövid múlttal?

A kérdés valóban nem egyszerű. Egyfelől áll az egyén a maga tulfejlődött individuális szabadságával, ragaszkodásával a maga erkölcsi és anyagi javai és intézményei felett való önállóságához, amelynek naponkénti gyakorlása életének tartalmát, örömeit, bánatait jelenti, másfelől egy látszólag levegőbe épített testület, amelyet az „én“ tart fenn, s amely alig pár éves múlttal mindenütt beleavatkozni akar.

Milyen jogon?

Ha azt mondom, hogy a Rend tagjává válni már magában is a Rend erkölcsi felsőbbiségének az elismerését és ezen a címen az er-

kölcsi felsőbbiség irányításának az elvállalását jelenti, még csak a kérdés formai részére mutattunk rá. Még akkor is, ha tudjuk, hogy a belépés önkéntes és az önkéntesen vállalt kötelezettségek teljesítése egyik legfőbb összetartó kapcsa a civilizált társadalmaknak, illetve azok társas együttélésének.

Megvan-e tényleg is az az erkölcsi felsőbbiség, amelyet velem elismertetnek? Megvan-e tehát tartalmilag is az a jogcím, amely a beleszólás és egyúttal az engedelmesség parancsoló ereje, magnetikus irányító forrása lehet? A kérdés nemcsak az erkölcsi jogosultság, vagy jogosulatlanság elvont szempontjából döntő, tehát nemcsak etikai jelentősége van, de praktikus szempontból is. És pedig két okból. Az egyik, hogy népünk egyedei túlnyomóan szabad életpályákon mozogván, megszokták és átörököítették az önálló gondolkodást, tulzott kritizizmust; és fegyelmet, ha az nem kényszerítő erejű, nem szívesen vállalnak. A másik, hogy a Rendnek nincsen kikényszerítő erejű határozási joga, s intézkedései végrehajtásánál elsősorban az intézkedések erkölcsi tartalma, tehát ereje kell, hogy a tagokat az engedelmességre, a fegyelemre készítse.

Melyek ezek után az ismertető jelei valamely Rend erkölcsi színvonalának és a rendi intézkedés belső erkölcsi tartalmának? Az intézmény multjától, az egyes intézkedések, elhatározások természetétől, vagy a határozó személyek szubjektív erkölcsi mivoltától függenek-e a morális karakter-vonások? Kétségtelen, hogy mindhárom tényező együttesen kell, hogy hasson abban az irányban, hogy valamely Rend erkölcsi presztizse megfelelő és egy-egy intézkedés belső ereje minél dinamikusabb, parancsolóbb és szinte lenyűgöző legyen.

A mai felfokozottan nehéz és bizonytalan életküzdelemben egy intézmény köré csoportosulni, amelynek életereje magasrendű erkölcsi tétélek vállalásában és véghezvitelében van, — nincsen ebben valami időszerűtlen? Nyugodtan és tiszta meggyőződéssel válaszolhatjuk, hogy nincs benne időszerűtlenség. Tény, hogy az erkölcsi szabályok a társadalmi élet fejleményei, összetartó felületi kapcsolai. Az egyes, önmagában élő ösembereknek nincsen szükségük ilyen szabályokra. De a társadalomban élőknek annál inkább van erre szükségük, minél erősebben és hevesebben van egyéni létük megtámadásoknak kitéve.

A közösség, tehát az egyesek érdekeinek összessége, harmóniába csak magasabb szempontokból fogható össze. Csak az igazság, jóság, türelem és megértés azok a principiumok, amelyeknek biztos kezű gyakorlása egy kikényszerítő erővel nem rendelkező társadalmi intézménynek és így intézkedéseinek is a szükséges erkölcsi fölényt és azok vállalását biztosíthatják.

A gyakorlat szerint nehéz, gyakran emberfeletti feladat jónak, igazságosnak és megértőnek lenni. Bizonyos, hogy ezek a principiumok elsősorban a vezetőket, tisztikart, kell, hogy irányítsák. Amint-hogy a volt vezetők, tisztségeket már betöltött tv-ek viszont azok, akik megfelelő morális magatartásban, fegyelmezettségben a töb-

biek előtt példával kell, hogy elöljárjanak. De másfelől ha közölünk azokat, akik már a Renddel szemben felérkeztek erre a kulturált és biztos perspektivákat nyújtó magasabb szemléleti pontra, ha ezek a tv-ek nem vállalnák, nem követelnék az irányító szerepet, nem ragaszkodnának a beleavatkozás jogához azon a címen, hogy — ez kötelességük, akkor a Rend alól veszne el létének az alapja, de a zsidó nép erkölcsi felemelkedni tudásának a hitében is megrendül-nénk.

Mert mi az erkölcs ma?

Kétségkívül nemcsak absztrakt szabályok összesége a humanum szolgálatában, hanem a kollektív gyakorlati élet parancsainak a foglalata is, amely nemcsak az erkölcsi élet normája, de szabályozója is felülről lefelé és alulról felfelé egy nép összes rétegeinek, amelyek ebben a keretben érdekelve vannak. A sokféle érdek, a sokféle ellentét folytán van éppen ezernyi akadály a igazságosság-nak és türelemnek, de az akadályok csak arra valók, hogy leküzd-jük, azokat, vagy legalább minden erőnkkel azok leküzdésére töre-kedjünk. És az erkölcsi tartalom mértéke és a Rend sulya éppen attól függ, hogy hány tv. érzi már a felelősséget a rendi célkitűzé-sekkel szemben, hányan érzik már, hogy személyileg is felelősek és így szolidárisak is mindazzal, amit elhatározzunk és cselekszünk, szóval a Rend életével!

Tény, hogy ebben a vonatkozásban még sok a tenni való. De hinnünk kell az erkölcsi fogalmak ősi erejében, hinnünk kell abban, amit a minapi olvasmányaim szerint egy német bölcs mondott: Csak két csoda marad meg örök időre, a csillagos ég a fejünk fe-llett és az erkölcsi törvény a szivünkben.

HATÁRKÖNÉL

Irta: Dr. KERTÉSZ JENŐ tv., a MK. exelnöke

Szemlénk előző számának szerkesztői előszavában utalás történt arra, hogy annál az időbeli határkönél, amelyhez a MK. első korszaka-szának lezárultával elérkeztünk, aktuálisnak látszik vissza és előretekintést adni a MK. létrejöttére, eddigi teljesítményeire és holnapi program-jára. Azóta, hogy ez a bejelentés történt, a negyedik hónapjába érke-ztünk el az évnek, ez az időbeli kitolódás azonban, — úgy érzem, — sem-mit sem von le a MK. hivatása, célkitűzései és gyakorlati feladatai körüli eszmecsere aktuálításából. Sőt nem von le semmit egy mérleg készítésé-nek aktuálításából sem, mert ma sem kevésbé szükséges, mint tegnap, hogy számot adjunk magunknak arról, hogy hol tartunk az erőgyűjtés-ben, a fejlődésben, milyen új munkaterületek meghódítására indulha-tunk.

Az öt évre szóló munkaterveket merőben polgári viszonylatokban is sűrűn látjuk utánozni. És ha ez így van, miért ne nézhetnők mi is ily

racionális tagolásban a MK. fejlődési vonalát? Eltelve pedig az első öt év, megfontolásra kell, hogy készítsen bennünket, helyesen történ-tek-e meg a célkitűzések és látunk-e határozott vonalat a megvalósítá- sok irányában?

Tény az, hogy sokkal könnyebb visszafelé nézni és kritizálni, — ha a legnagyobb jóhiszeműséggel és szakértelemmel is, — mint előre látni és közömbösségek leküzdésével is valamit megvalósítani. Magam nagy önkritikával és a zsidó intellektuelt különösen jellemző belső kétellyel rendelkezem és valahányszor mérleget csináltam a MK. körüli tevékenysé- gémről, képtelen voltam elégedetlenségemnek határt szabni. Innen a sokak által bizonyára indokoltan kifogásolt türelmetlenségem ezen esz- mekör körül. Ha azután arra gondoltam, hogy mennyivel könnyebb más- nak ezt a kritikát megcsinálni és mérleget készíteni, nem vonhattam le más konzekvenciát, mint azt, hogy elég volt az első öt évből, jöjjön a második öt év.

Az úgy iránti őszinte szeretet, a belső kritika és az egész kérdést kötelezően uraló logika nem vezethetett tehát más eredményre, mint arra, hogy határozottan közöljem visszavonulásomat a vezetői posztról. Kettős meggondolás előzte ezt meg. Elsősorban is az, hogy hadd jöjjön egy másik tv., aki egy új kezdő-sebesség lendületével, friss lelkesedéssel, nagyobb tehetséggel és ügyesebb munkamódszerrel indítsa meg és ve- zesse le, — ha türelme bírja — a második öt évet. A második meggon- dolás pedig az volt, hogy bizonyára elfogult vagyok saját magammal és munkamódszereimmel szemben, néha ezek javára, máskor terhére és ha nem leszek éppen a fókuszában minden elgondolásnak és tevékenységnek, talán tisztábban fogok látni és ez az ügynek is csak javára szolgálhat. Lehet, sőt valószínű, hogy sokszor maga a visszavonuló látja meg a leg- inkább, hogy sokkal heelyesebb, ha nem akadályozza az új erőt és új irányt — akármilyen furán hangozzék is rólam: — konzervativizmusá- val, amit az elmúlt periódus termelt ki.

Igy distanciálván a dolgokat, úgy látom a felállítható mérleget, hogy az első öt év tulnyomó része az erdélyi BB-páholyok és a MK. ro- mantikus korszakával és gyermekbetegségeivel telt el. A teremtdés pe- riódusa volt ez, amely kísérletezgetésekkel kereste a maga számára leg- megfelelőbb formát és kutatta az utat, amelyen elindulnia kell. A kiseb- bik rész, az utóbbi egy-két év volt az, amely a racionalizálódás és meg- valósítások képét kezdte már mutatni. Vajjon passzív-e ezek után a mérleg?

Az erdélyi zsidóságot nem ismerő világ által annyira hirdetett ösz- szetartás merőben ismeretlen fogalom volt nálunk, amelyet tulzás nél- küül a széthuzással lehetett volna helyettesítenünk. Sehol nem lehetett látni az erők összesítését, a nagy számok törvényének előnyös kihaszná- lását, de láthattunk mindenütt partikulárizmust és improduktív tagozó- dást. Hogy csak vallási vonatkozásban illusztráljam ezt, háromféle hit- községünk van, de ezek közül csupán egyiknek, talán a legkisebbnek van oly átfogóbb szervezete, amelynek szociális és kulturális célkitűzései is vannak. A másik átfogóbbnak látszó szervezet már csak dogmatikus okok- ból sem kaphat ily tartalmat. De az előbbinek a célkitűzései is — bizo-

nyára rajta kívül álló okokból — alig jutnak a programból a megvalósítás fázisába.

Ily adottságok között domborodik csak ki a maga igazi jelentőségében a *MK. integráló szerepe*, amely az elmúlt öt év alatt egyre világosabban lépett előtérbe. Kollektív egységbe tömöríteni Erdély és Bánát megannyi individuális zsidó értékét, hogy valósággal fellelővára csúcsosodjék a MK a haladó zsidó szellemiségnek és munkatáborává a józan elhatározások fegyelmezett végrehajtásának. Ennek az integráló, szervező szerepnek a betöltésével párhuzamosan hozzá kellett azonnal fogunk a lelkek előkészítéséhez is azokra a feladatokra és arra az áldozatkésztségre, amelyek a jóformán még ki sem alakult együttesre vártak. És közben máris jelentkeztek sűrű egymásutánban maguk a feladatok is, amelyeknek teljes megoldása, ha meg is haladta kezdetleges erőinket, az erre szolgáló intézmények nagy részének alapköveit mégis le tudtuk rakni. Csak alapkövekről és nem magukról a megoldásokról beszélünk, hiszen még az Erdélyi Zsidó Diákszegélyző is, ez a relative eléggé kiépített szervezet, tekinthető-e vajjon akárcsak a diákkérdés megoldásának is? Tekinthető-e ennek, amikor a diákok nem kapnak reggelit, az ebéd és vacsorakosztot sem kapják mind ingyen, lakásról, könyvtárról, stb. még csak nem is beszélünk? És mindezeneken túl hol vannak még a specializálás és a magasabb szellemi igények problémái?

Hasonlóan csak alapkövek letevéséről beszélhetünk az iparos tanoncotthonainkkal kapcsolatosan is, amelyek szintén ezután várnak oly kifejlesztésre, hogy ne csupán azilumai, hanem a kor követelményeinek megfelelő szakszerű kiképző intézményei legyenek az iparos ifjúságnak és általában egész ifjúságunk nagyobb részének! Csupán az alapköveit raktuk le az erdélyi zsidó ifjúság mezőgazdasági kiképzésének is, amelynek kísérleti eredményei új orientációt kell, hogy megnyissanak az erdélyi zsidó ifjúság számára. Egészségügyi intézményeink centralizálása és racionalizálása terén is csak a kezdeti lépéseket tettük meg, kész eredményekig nem juthattunk még el. Nevelésügyünkben szintén nem hozta még meg a megannyi jóakaratu fáradozás sem a kívánt eredményt.

Ime, felismertük a feladatainkat, nem volt a zsidó szociális és kulturális életnek oly területe, amellyel idegenül állottunk volna szemben. Ki tehet azonban arról, hogy hamarabb születtek meg a szükségletek, mint a megvalósítás tényezői és eszközei. Hogy csak akkor kezdődött el nálunk a józanság és nemesség kicsiholása, amikor ezeket az értékeket hasznosítani kellett volna már! Hogy egy nevelési processzusnak kellett először végbemennie, amíg sikerült kialakítani az apró partikuláris egységek szűk horizontjain tulemelkedő érdeklődést és a magasabb célkitűzésekért való áldozatkésztséget.

Hiszen míg más kisebbségeknél, még szűkebb kiterjedtségű egyházaknál is, évente többször hallani jelentős alapítványokról és alig akad végrendelet a középosztálybeli, sőt még a jobbmodu földész rétegekben is, mely ne emlékeznék meg jelentős mértékben a szociális és kulturális intézményekről, mi csak hosszas előkészítés után az utóbbi időben jutotunk két alapítványhoz, amelyek elhunyt tv-ek emlékére tétettek. Kezdet volt tehát ez is, egy utnak a kezdete, amelyen el kell már érkezni oda, hogy ne csupán halottak iránti kegyeletből, hanem élő emberek a

maguk kötelesség- és felelősségérzetéből tegyenek sok és nagy alapítványt. Csak így fogjuk tudni tető alá is juttatni azokat az intézményeket, amelyeknek az alapköveit raktuk eddig csupán le és amelyek csak ezután kell, hogy megoldják a már érintett feladatokat.

Az elmúlt öt év mérlegét az integráló szervezés, a lelki előkészítés, a magasabb rendű célkitűzések iránti ragaszkodásra és áldozatkészségre való nevelés és néhány intézmény alapkövének a letétele teszik tehát aktívá. Ha a még előttünk álló feladatokat nézzük, kevésnek tűnhetik mindez, de ha arra vagyunk tekintettel, hogy azelőtt semmi nem volt, úgy szerénykedve sem térhetünk ki ezeknek az aktiváknak az értékelése elől, amelyek traktorról való alászántást is képeznek az új vetéshez, hogy a második öt végén már aratni is lehessen.

Kezdődjék ez a második öt év új lendülettel és még nagyobb igényekkel, nehogy a vérszegény igényléssel elvetéljük előre a megszületendő. Tisztítsuk meg sorainkat a közömbösektől, akik a legnagyobb ellenségeink, legyen állandóan ébren tartva a lelkesedés és az ügyszereket, hogy az ülések és a Szemle valósággal ünnepi megnyilatkozásai legyenek az erdélyi és bánáti haladó zsidó értelmiséget magában foglaló BB-életnek. Jelentkezzék tömegesen és jelentős dimenziókban az áldozatkészség, hogy elkészíthessük végre a szociográfiai felvételünket és alapos tanulmányok legyenek folytathatók célkitűzéseink kikristályosítására és megvalósítására. El kell végre érünk legalább azt a nívót, amelyen a többi kisebbségek toronymagasságban állanak ma felettünk szervezetség, s szociális és kulturális intézmények terén. Hittem és hiszek a mai rémes közállapotok és világviszonylatok között is a józanság és nemesség elhivatottságában. És ha hiszünk a mai gazdasági és kulturális élet maradátságában — fejlődjék bár az az összes rendkívüli tényezőkre befolyása alatt is — úgy ezeknek a kvalitásoknak a kitermelésében és fejlesztésében látom a Rend első hivatását. És nem szabad lezárulnia a második öt évnek, amíg ezekre az értékekre támaszkodva sziklaszilárdan fel nem építette társadalmi életünk épületeit a letett alapkövekre.

IFJUSÁGI NEVELÉS ÉS ISKOLA

Irtta: Dr. GELLERT MIKSA tv., Oradea

A bennünket foglalkoztató és izgató problémák egyik legfontosabbja az ifjúsági kérdés. Ami nagyon is érthető, hisz az ifjúság a jövő nemzedék reménye és az ifjúság sorsa az egész zsidóság sorsára és jövőjére kihat. Az általános gazdasági krízis az egész ifjúságot válságos helyzetbe hozta, de a legnagyobb mértékben a zsidó ifjúság érzi a válság következményeit, mert a kisebbségi sors mellett az antiszemitizmus pusztításait is végig kell szenvednie. A szabad pályák már alig jelentenek jövőt az ifjúság számára, az ipari és gazdasági pálya, ami még egyelőre megközelíthető volna, egyrészt a munkanélküliség folytán hat riasztólag, másrészt pedig tény az, hogy az átrétegeződés gondolatával sem a szülők,

sem ifjaink még távolról sem barátkoztak meg, az utóbbiak épp a megfelelő nevelés hiánya folytán. Zsidó ifjaink ugyszólván minden remény és cél nélkül róják egyik iskolaévet a másik után szinte anélkül, hogy tudnák, hogy a középiskola befejezése után mihez fogjanak. E mellett még azt az ideált sem kapják meg, ami a lelküket a jövő reményével betöltse, ami lelkileg előkészítse őket a reájuk váró küzdelemre.

Bármennyire igaz, hogy ennek az ifjusági válságnak a legfőbb okozója végelemzésben a gazdasági válság, amin mi változtatni nem tudunk, bármennyire is szinte megoldhatatlannak látszik az ifjusági kérdés problémája, mégis bűn volna, ha csüggedten és reményünket veszítve letennénk a fegyvert, mert ha egy gyökeres megoldást nem is tudunk nyújtani, egészen biztos, hogy a helyzetet könnyíteni, javítani, ifjuságunk elsorvadását úgy-ahogy megakadályozni mégis csak tudjuk.

Páholyaink munkaközössége már régen felismerte ennek a problémának a súlyos jelentőségét. A múlt évben is állandóan napirenden volt a kérdés és most, amikor a numerus valahicussal beindított mozgalom még fokozza a helyzet nehézségét, nem szabad, hogy ez a kérdés lekerüljön a napirendről.

A jelen kis értekezés nem kívánja megismertetni az ifjusági kérdés egész komplexumát, hanem csak annak egy igen fontos ágával, a lelki nevelés kérdésével és annak is csak az iskolával kapcsolatos problémájával akar foglalkozni. Nagyon fontos ágazata ez ennek a kérdésnek. Ifjaink tudományos és *szakszerű előkészítése*, az egészségügy, a segítés, no meg az átrétegződés mellett a probléma homlokterében a *lelki előkészítés* és nevelés áll, mert vegyük tudomásul, hogy lelki és ideológiai átrétegződés nélkül még csak beszélni sem lehet szakmabeli átrétegesítésről. Csak öntudatos, gerinces, a zsidó multat alaposan ismerő és lelke mélyéig átérző, a zsidó problémákban kitűnően tájékozott ifju fog birni azzal a lelki diszpozícióval, ami a galut keserveit elviselhetővé teszi, ami a küzdelmekben megacélozza és ami alkalmassá teszi, hogy valamikép az életben boldoguljon.

Az ifjusági nevelés legfontosabb forrásai a család, az iskola és az iskolák elvégzése után az ifjusági szervezetek.

A család nevelő szerepével nem kívánok foglalkozni, bár később néhány vonatkozásban vissza kell hogy térjek a család szerepére is.

Bizonyos, hogy a család mellett az ifjusági nevelés legfontosabb faktora az iskola. Ha zsidó nevelés szempontjából nézzük, hogy zsidó iskoláink és hitoktatóink mennyiben állanak hivatásuk magaslatán, meg kell állapítanunk, hogy valami egész csekély kivétellel sem a multban, sem a jelenben zsidó iskoláink és hitoktatóink még csak távolról sem töltik be a reájuk váró nagy szerepet és hivatást. A multak hibáit legjobban érezzük magunkon, akiket minden megfelelő előkészítés nélkül értek az újabb események, dacára annak, hogy már a mi fiatal korunkban is az élesszeműek jól látták a helyzetet és felismerték, hogy az a bizonyos aránylagos nyugalom csak átmeneti lehet. Velünk egyszerűen elhitették, hogy zsidókérdés nem létezik és minden mással foglalkoztunk, csak a magunk problémájával nem. Tanügyi faktoraink egy része még mindig nem akar tudomást venni a viszonyok katasztrófális megváltozásáról,

mintha 1918 óta semmi sem történt volna, úgy végzik a dolgukat tovább, „hiszen az egész csak egy átmeneti dolog“, mondják. Ma sem nyújtanak igazi zsidó ideológiát ifjainknak, ami ezekben a súlyos időkben lelkileg és szellemileg ellenállókká és küzdőképesekké tenné őket.

Dacára annak, hogy a tantervek megengedték, ma is a legtöbb helyen csak lélek nélküli ima és bibliafordítás, a próféták egyes mondásán hónapokon át való rágódás és valami vérszegény történetféle képezi a zsidó tanítás tárgyát, mint fiatal korunkban, azzal a különbséggel, hogy ma például az elemista így ismételteti szajkó módra: böresisz — la inceput, boro — a făcut, Elauchim—Dumnezeu, etc. — De nemcsak az a baj, hogy nem tanítják azt, amit az új idők szelleme megkíván, hanem igen fontos hiba az is, hogy amit tanítanak, az sem megy komolyan. Ahogy régente, hiába első tantárgy a bizonyítványban a hittan, fontos-ság szempontjából a legutolsó. Mellékes tantárgynak tekintik a diákok, de maguk a tanerők sem kívánják, hogy a diákok komolyan vegyék. Végeredményben a hitoktató nevetséges figurává válik, akin a diákok egyéb valóságos, vagy vélt sérelmeikből származó bosszúságukat kitöltik. Még nem volt rá eset, hogy valaki hittanból megbukott volna és ha valamelyik hitoktató komolyan véve hivatását a diákok előmeneteléhez képest mert volna osztályozni, jaj lett volna neki, mert nem lett volna maradása a hitközség vezetőitől.

Milyen szellemben neveltesse tehát gyermekeink, milyen ideált és célkitűzéseket kell, hogy nyújtson nekik az iskola. Számolva a realitásokkal, kisebbségi helyzetünkkel és a hivatalos állásponttal, a vezérelv meggyőződésem szerint nem lehet más, mint az, hogy az általános emberi mellett öntudatos zsidó nemzeti ideált kell, hogy fiaink az iskolában magukba szívjanak. Rá kell, hogy ébredjenek arra, hogy mi 18 millió zsidó lélek ugyanannak a népnek, nemzetnek vagyunk a fiai, ugyanannak a sorsnak az osztályosai, akik ebben a zürzavaros és gyűlölettől telt világban csak magukra számíthatnak és akik joggal rászolgáltunk arra, hogy elfoglaljuk helyünket a nemzetek között. Meg kell, hogy mutassuk a zsidó ifjuságnak, hogy az emberiségnek, mint nemzetnek van reánk szüksége, hogy nagyon helytelen az a felfogás, hogy a zsidóság részére az a végzettszerű szerep jutott osztályrészül, hogy örökké miszsiót teljesítsen a különböző népek között. Izráel népe meg kell, hogy találja a helyét a népek ölében ugyanazokkal a jogokkal és kötelezettségekkel, saját zsidó kultúrájával és tradícióival. A zsidó renaissance célkitűzésének az ismertetésével öntudatos zsidó ideológiát kell nyújtunk az ifjuságnak, hogy kemény gerinccel nézzen szembe az eseményekkel.

Ha gyermekeink sorsát valóban a szívünkön viseljük, ha nem elég-szünk meg azzal, hogy csak szeretetünk jelével halmozzuk el őket, ha nem megfontoltan latoljuk jövőjüket, kötelességünk, hogy nevelésükben az előbb említett vezérelv lebegjen szemünk előtt.

Ezen vezérelv szem előtt tartásával a következők a teendők:

1. A zsidó hitoktatás és a zsidó tárgyak tanítása emeltessék a mai idők komolyságának megfelelő nivóra, megfelelő tanerők alkalmazása mellett.

2. A zsidó történelem tanítása egészen a mai korig a nemzeti szempontok és törekvések kihangsúlyozása mellett. Eddig ezek a szempontok valóságos tendenciózus módon el voltak hallgatva. Tanulja meg a zsidó ifju, hogy nemcsak rabbijaink, tudósaink és ügynökeink voltak és vannak, hanem hőseink is, akik minden tekintetben odaállíthatók más nemzet nagy hősei mellé. Nekem például diákkoromban Kapisztrán Jánosért kellett lelkesednem, akiről utólag tudtam meg, hogy ennek kezéhez legalább 25 ezer zsidó vére tapad. Miért ne lelkesedjék a zsidó gyermek Simon bar Gioráért, aki hazájának védelmében a maga kis seregével szembe mert szállni a hatalmának még teljében lévő római birodalommal, mondhatni az akkor ismert világ urával. Vagy Akiba rabbiért, aki a rómaiak által teljesen tönkrevért zsidóságot hallatlan szívóssággal és bátorsággal egy olyan akcióra vitte, ami ma is a legnagyobb csodálkozásunkat és bámulatunkat vivja ki. Diákjaink talán még tudnak valmit Dózsa György rettenhetetlen bátorságáról és keménységéről, de arról, hogy a 100 év körüli aggastyán, a zsidó nép vezére, mint állt hóhérai előtt, mint türte szótlanul, amint szétmarcangolják testét és elevenen lenyuzzák bőrét, amíg az utolsó Sömá Jiszroél elhagyta szent ajkát, nem tudnak semmit.

Tanulják meg diákjaink, hogy a zsidóság lelkében évezredek óta él a Messiás-gondolat, ami a régi haza visszaszerzését célozza.

3. A héber nyelv rendszeres tanulása. Ma már nem lehet vitatkozni a héber nyelv fontosságáról. Ma, amidőn ez a nyelv élő nyelvvé lett és midőn ezen nyelvnek Bialikjai vannak, nem lehet kétséges, hogy ifjainknak ezt a nyelvet meg kell tanulni. Az ifjuság meg is érezte, hogy mi nagy szüksége van ennek a nyelvnek az elsajátítására, amit igazol a héber kurzusok megrohamozása. Csak még iskoláink vezetősége van egyelőre ellenkező állásponton.

4. Meg kell ismertetni a zsidó ifjúsággal a zsidó irodalom kincseit, továbbá magát az egész zsidó kérdést, hogy megfelelő tudással és készséggel tudjanak küzdeni a nagyon is felkészült antiszemizmussal. Fel kell őket világosítani a Palesztina kérdésről, mert ha még 100 közül csak egy tud Palesztinában elhelyezkedni, ezzel is elértünk valamit.

5. Létesítsünk az iskolákban zsidó önképzőköröket.

Mindezek a tervek kitűnően beleilleszthetők a hivatalos tantervbe és csak *hitközségünk* vezetőségén mulik a megvalósítás. A testvérek, akik bent vannak a vezetőségben, érezzék kötelességüknek, hogy a vezetőség végre tegye magáévá ezt az álláspontot, hogy lépjen egyszer már rá a helyes és reális utra, mert az ifjuságban meg van a készség az előbb említett lelki átrétegződésre és ideológiai átalakulásra.

Tisztában vagyunk azzal, hogy még sok idő fog eltelni, amíg ezek a tervek megvalósulnak és éppen ezért keresnünk kell olyan megoldást is, ami elgondolásunkból azonnal realizál valamit. Hogy a fiatalság már most foglalkozzék a mi intenciónk szerint a zsidó problémákkal, tüzzünk ki megfelelő verseny-pályázatot, amelyben részt venne az egész zsidó ifjuság. Vigyük be közéjük gondolatainkat és könyveinket. A hitoktatók és az általunk kiválasztott tanárok garanciája mellett rendel-

kezésére fogjuk bocsátani az ifjúságnak könyvtárainkat, ami által akarva, nem akarva meg fogják ismerni az ő igazi problémájukat és magukba fogják szívni a mai időknek megfelelő zsidó szellemet.

A jelen cikk szük kerete nem engedi meg, hogy a család és ifjúsági szervezetek nevelő hatására kitérjek és röviden csak annyit jegyzek meg, hogy gondoskodnunk kell arról, hogy gyermekeink kezébe zsidótárgyu könyvek, lapok és folyóiratok kerüljenek. Nagy hiba, hogy olyan zsidótárgyu könyvek, amelyek 8—12 éves gyermekek számára valók, alig hozzáférhetők gyermekeink számára anyanyelvükön. Gondoskodni kellene arról, hogy a németnyelvű könyvek mielőbb megfelelő fordításban rendelkezésre állhassanak az ifjúság számára. Nagyon hiányzik például „Az Én Ujságom“-nak megfelelő zsidó tárgyu gyermekujóság.

Lehet, hogy egy szakember ezt a kérdést sokkal szakszerűbben tudta volna megeleveníteni, mint én, aki tanügyi kérdésekben mégis laikus vagyok, azonban, talán nem volt minden haszon nélkül való, hogy ha ezt a vitát (mert hiszen ez a cikk az ifjúsági nevelés megvitatásának a bevezetője kíván lenni) egy laikus indítja meg, aki a szülő féltő aggodalmával eltelve töpreng gyermekeinek sorsa fölött és vizsgálja, hogy miként lehetne a gyermekeink jövője elé tornyosuló akadályokat valamiképp elhárítani.

NEUE WEGE UND NEUE AUFGABEN DER BB-LOGEN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Von Br. JAKOB TELLER, Oradea

Die Saat des Hitlerismus und der ihm seit Jahren vorangegangenen antisemitischen Propaganda beginnt überall in der Welt Früchte zu treiben. Überall werden jüdische Stimmen laut, die grosse Gefahren ankündigen und unter Hinweis auf die Verhältnisse in Deutschland zu rascher Einigung und gemeinsamer Abwehr mahnen. In letzter Zeit jedoch haben sich die Dinge in den faschistischen und in den ihnen nah verwandten Staaten so entwickelt, dass der Kampf gegen unsere Entrechtung immer schwieriger und aussichtsloser wird, während unsere schon seit langem kompromittierten Kampfmethoden eine dem neuen Geist entsprechende Veränderung noch immer nicht erfahren haben. Man macht nur zu oft die schlimme Erfahrung, dass in manchen Staaten der mit den legalsten Mitteln zur Wahrung unserer Menschenrechte geführter Kampf die Reaktion nur stärkt und dass ein ruhiges Abwarten oft empfehlenswerter wäre. Wie auch immer der Ausgang des zwischen demokratischen und reaktionären Strömungen geführten Kampfes in Europa sein wird, so kann doch niemandem entgehen, dass die Lage der mittel- und osteuropäischen Juden unhaltbar bleibt.

Massen der Landbevölkerung, die teils der Boden nicht mehr ernähren kann, teils aber das Stadtleben mit unwiderstehlicher Kraft anzieht, strömen in die Städte und warten ungeduldig darauf, dass ihnen in allen Zweigen menschlichen Lebens Platz gemacht werde. Andererseits aber

erscheint eine eventuelle Überführung von Juden ins Dorf zwecks Gleichgewichtsherstellung ganz unmöglich, da der Prozess der Abwanderung der Juden aus dem Dorf in die Stadt, der sich ganz besonders stark nach dem Weltkriege eingesetzt hat, infolge Verbreitung der Kooperativen und anderer hier nicht zu erörternder Gründe noch immer andauert.

Da ist nun das Hauptübel zu finden, welches unter gegebenen Verhältnissen unheilbar erscheint und eine düstere Zukunft in Aussicht stellt. Was soll nun aus den in einen immer engeren Lebensraum gedrängten Juden werden?

Eine unmittelbare Folge des soeben geschilderten Prozesses ist das rapide Anwachsen der Zahl der auf Wohltätigkeit angewiesenen Menschen, die in manchen Ländern, wie. z. B. Polen, schon 50% aller dort lebenden Juden ausmacht. Die nächste Folge wird eben die sein, dass „Wohltätigkeit“, die im Leben der meisten jüdischen Organisationen und ganz besonders der BB-Logen im Vordergrund einer jeden Tätigkeit standen, bei weitem nicht mehr ausreichen wird, um Judennot zu lindern und daher für die Erhaltung des Judentums keine grössere Bedeutung mehr haben kann. Es dürfen daher Wohltätigkeit und ein momentan nicht aussichtsreicher Kampf gegen Übermächte nicht alle Energien der BB-Logen erschöpfen, wenn sie wirklich ein entscheidender Faktor bei der Erhaltung des Judentums bleiben wollen. Lehrte weiters die Erfahrung nicht zur Genüge, dass wir die Lösung der Judenfrage nicht mehr von der Lösung verschiedener wirtschaftlicher und geistiger Weltprobleme abhängig machen dürfen und dass die Rettung unseres Volkes durch uns selbst und von uns selbst kommen kann?

Wenn es sich aber wirklich um die Rettung der in immer grössere Not geratenden jüdischen Massen vieler Länder Europas handelt, so kann sie nur vom Erwerb grosser Bodenflächen, die ihnen eine neue Lebensunterlage bieten soll, kommen. Weiters ist es heute nicht mehr vernünftig, über die Wahl der für die Kolonisation von Juden geeigneten Länder zu streiten, wenn in Palästina eine öffentlich-rechtlich gesicherte Heimstätte vor unsern Augen entsteht und dortselbst noch für längere Zeit genügend Boden erworben werden kann. Nicht unerwähnt darf das de facto zu Palästina gehörende Transjordanien bleiben, das durch gemeinsame Aktion aller Juden seine Tore für die jüdische Kolonisation wird schliesslich doch öffnen müssen. Alle anderen Kolonisationsversuche, die seit hundert Jahren gemacht wurden, sind als misslungen zu betrachten, hauptsächlich deswegen, weil ihnen der nationale Charakter abging.

Wenn es sich aber wirklich um die Rettung der in immer grössere seres Volkes umgehen will, darf nicht den Weg der Kolonisation wählen, wenn er aus allen bisher misslungenen Kolonisationsversuchen etwas lernen will. Boden und nationale Wiedergeburt unseres Volkes auf allen Linien, müssen die Lebensaufgaben aller die Erhaltung des jüdischen Volkes anstrebenden jüd. Organisationen werden.

Man muss sich oft mit Verwunderung fragen, wie es kommt, dass die BB-Loge, die doch der spiritus rector einer jeden bedeutenden jüdischen Bewegung sein sollte, die grosse historische und praktische Bedeutung des Zionismus bis heute nicht genug gewürdigt hat. Diese merkwürdige Einstellung scheint zunächst aus der Ansicht vieler Brüder hervorzugehen, die beim Suchen nach einer Synthese „Jud-Mensch“ den Juden zu Gunsten des Menschen opfern, trotzdem es endlich jedermann klar sein muss, dass wir unseren Weg nur als Jud und Mensch, ebenso wie es bei allen andern Völkern der Fall ist, gehen können. Hier ist die

Hauptursache für den Verlust unserer nationalen und menschlichen Würde, die wir bis heute unter den Völkern nicht wieder erlangen konnten, zu finden. Weiters ist diese ablehnende oder gleichgültige Haltung dem Zionismus gegenüber die Folge eines negativen, höchst wahrscheinlich falsch verstandenen Prophetismus, der zu Lebensunfähigkeit und zu Märtyrertum verurteilt und ganz besonders bei unserer Jugend oft zu grossen Missverständnissen führt. Wissen wir übrigens noch, was wahres Judentum und was wahres Prophetentum ist? Wenn wir das Judentum in uns eingehends prüfen, so finden wir nur noch Scherben von demselben, welche auch nur auf Umwegen zu uns gelangt sind, nachdem sie den Staub aller möglichen Geistesrichtungen der letzten Jahrhunderte aufgenommen hatten. Der Umstand, dass viele jüdische Gruppen mit oft diametral entgegengesetzten Weltanschauungen, jeden für sich wahres Judentum zu vertreten glauben, ist das beste Kennzeichen für unsere Verwirrung in dieser Richtung. Ist der nächsten Generation, die die Kenntnis der nie ganz verlorenen, jetzt aber wiedergefundenen hebräischen Sprache, des Schlüssels zum Verständnis des Alljüdischen und da auch die Kenntnis jüdischer Geschichte sich angeeignet haben wird, wird es vorbehalten sein, die von Natur aus und vom nationalen Zusammenleben der ersten Jahrtausende uns gegebene Richtung, und somit unser wahres Judentum wieder zu finden?

Die Cernäuter „Orient“-Loge hat nun an alle Logen den Vorschlag ergehen lassen, Boden im Palästina für Brüder zu erwerben. Ob dies im Rahmen des jüdischen Nationalfonds geschehen wird, oder nicht, es ist jedenfalls der erste Versuch der Einbeziehung der BB in das grosse Aufbauwerk, von dessen Gelingen der Weiterbestand der Juden als Volk abhängt.

Hier soll auch das Verdienst, das sich die „Jezira“-Loge aus Oradea um die Förderung der hebräischen Sprache erworben hat, erwähnt werden, damit sie auch anderen Logen in dieser Richtung als Vorbild dienen könne. Einige von Bewunderung für diese Sprache erfüllten und von ihrer Notwendigkeit überzeugten Brüder haben es zustande gebracht, mehrere Kurse zu organisieren, wo über 200 Schülern Unterricht in dieser Sprache unentgeltlich erteilt wurde. Es ist so eine bereits ansehnliche, immer wachsende hebräische Bewegung ins Leben gerufen worden, die gleichzeitig ein besonderes Interesse für hebräische Literatur und jüdische Geschichte zur Folge hatte.

Das sind nun die grossen neuen Aufgaben, denen die BB-Logen ihre grösste Aufmerksamkeit schenken müssten. Ideal wäre es jedenfalls, wenn sich die Logentätigkeit in ebensolchem Masse auf das Aufbauwerk in Palästina, wie auf Galutharbeit erstrecken würde.

Sollte manches von den bisher Gesagten manchen Brüdern als dem BB-Geist widersprechend erscheinen, so wäre ich ihnen sehr dankbar, wenn sie im Interesse gegenseitiger Verständigung ihre Meinungen diesbezüglich äussern würden.

A ZSIDÓ KÖZÉPOSZTÁLY ÚJ ORIENTÁCIÓJA

Irta: Dr. SCHWARZ LAJOS tv., Satu-Mare

A zsidó nép nagy tömegei, azok t. i., akik mindennapi életüket a vallási szabványok előírásai szerint élik, évszázadok óta alig változtattak valamit életrendjükön és a környező népekhez való viszonyuk nagyjából ma is ugyanaz, mint volt 200 vagy 300 év előtt. Ezzel szemben az u. n. középosztály az utolsó 100 esztendőben, de főképpen a recepció óta jelentékeny új gazdasági és társadalmi pozíciókat vívott ki magának és ennek nyomán új életformákat és a környező gazdanépekkel új kapcsolatokat is létesített, melyeket az évtizedek szokásjoga szentesített. A mi generációnk beleszületett ebbe az új helyzebe, azt természetesnek és magátólértetődőnek tartotta, mig nem egy új történelmi korszak ismét új helyzetet nem teremtett, amely előtt csodálkozással és értelmetlenül állunk meg. A mi Rendünk faladata, hogy a zsidó nép szellemi és erkölcsi nivóját minél magasabbra emelje, nekünk nem elég a kész helyzetet tudomásul vennünk, hanem előre kell látnunk és módokat kell találnunk, hogy a kialakulóban lévő új helyzet népünket felkészülve találja és az új adottságok között is megtalálja a maga elhelyezkedését. Fejtegetéseim során három dologra fogok kiterjeszkedni: 1. Milyen volt a helyünk a közelmúlt társadalmában? 2. Melyek a bekövetkezett változás jellegzetes tünetei? Milyen legyen az új orientációnk?

*

Az az elhelyezkedés, amelyben a zsidó középosztály a legutóbbi idő-kig volt és bizonyos mértékig legalább bizonyos országokban még mindig van, a recepció óta alakult ki, amely törvény az addig kivételes állapotban, jogfosztottságban szinlődő zsidóságot a többi állampolgárokkal egyenjogúvá tette. Az első ilyen törvény a Code Napoleonban foglaltatott és ismerjük azt az elvet, amely életrehívta s amely quasi, mint végrehajtási utasítás végigkísérte: a zsidóknak mint egyéneknek minden jogot, mint népnek semmit. Az egyéni jogegyenlőségért tehát formálisan fel kellett, hogy adjuk népi egyenlőségünket. Meg kell állapítanunk, hogy a zsidó nép nagy tömegei — helyesen-e vagy helytelenül, — nem éltek a joggal s inkább lemondtak az egyéni érvényesülésről, de nem adták fel népiségüket, sőt megmaradtak máig a gettó most már virtuális falai között. A nép egy része azonban vágyott a szabadságra, az érvényesülésre, a könnyebb életre s élni kívánt a recepció nyújtotta előnyökkel, de úgy, hogy lehetőleg a zsidóságot is megtarthassa. Hogy ezt a nehéz problémát valamiképp megoldják, kitalálták az izraelita felekezet elméletét. 1860-tól 1914-ig 3 zsidó generációt abban a tévhitben neveltek fel, hogy mi is magyarok vagyunk, csak éppen a vallásunk különböztet meg bennünket a keresztény vallásu magyar testvéreinktől. Minthogy pedig a gazdanép ezt a hazugságot nem hitte el s az antiszemitizmus nem szűnt meg, igyekeztünk külső megjelenésünk, életmódunk megváltoztatásával eltüntetni és elfelejttetni zsidóságunkat, sőt akadtak, akik a fennálló vallási differenciát is igyekeztek minél kisebbre redukálni, megreformálták a templomokat, a papi ornátust, Németországban kikü-

szöbölték a héber imákat és a vasárnapra áttett istentiszteleteket megszólalásig hasonlatossá tették egy protestáns istentisztelethez. Most nem akarok arról beszélni, hogy mindezek, mint a németországi példa szomorúan demonstrálja, pontosan az ellenkezőjét eredményezték, mint a céljuk lett volna, csak a tényt konstátálom, hogy az egész viszonyunk a gazdanéphez hazugságra volt felépítve és mert ezt a hazugságot magunk se hittük s jól tudtuk, hogy a gazdanép sem hiszi el nekünk, a leghetetlenebb eszközökkel igyekeztünk a magunk jóhiszeműségét bizonyítani, s így lett belőlünk csuszó-mászó kormánypárti, vagy ha kellett dühös ellenzéki, vagy, ha kiábrándultunk, szélsőséges agitátor. Mint tulontul loyális állampolgárok fölöslegeznek tartottuk és feladtuk iskoláinkat, hiszen a nevelésről az állam gondoskodik, szociális intézményeket nem létesítettünk, hiszen az állami intézményekben minden ember egyenlő, betegeink és orvosaink, ellaggottjaink és árváink, nyomorékaink és siketnémáink számára majd lesz hely az állami intézetekben. Egy pillanattig sem gondoltunk arra, hogy valamiképpen befolyásoljuk ifjainkat a pályaválasztásban s nyugodtan néztük, mint ami nem tartozik ránk, hogy ifjaink egy nagy része produktív foglalkozás nélkül nő fel, másik része pedig minden szelekció nélkül ellep bizonyos pályákat. Mindez abból a hamis, narkotikumszámba menő elgondolásból eredt, hogy mi az uralkodó nemzet teljesen egyenjogu tagjai vagyunk s amint a nemzet többi tagjainak nem kell, ugy nekünk is teljesen fölösleges magunkról gondoskodni, sőt minden ilyen részleges gondoskodás az állam iránti bizalmatlanság, hazaárulás, vagy legalább is méltatlan olyan loyális állampolgárokhoz, mint mi vagyunk. S amilyen mértékben nőtt a gazdasági befolyásunk, ugy fogyott az erkölcsi tőkénk.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*

Ma fordult a történelem kereke: háboru és gazdasági krízis leolvasztották a népek arcáról a jólneveltség álarcát és kimondták azt, amit addig is tudtunk mi is, ők is, hogy mi más fajtájauk vagyunk. Most nem tartozik ennek a cikkemnek a keretébe, hogy kitérjek az u. n. tudományos antiszemitizmus, vagy a fajteória egyes tételeire és hogy azokat megcáfoljam; való, hogy ezideig csak Európa egyetlen államában hoztak tételes törvényeket, amelyek a mi egyenjoguságunkat megszüntetik: tényként lehet azonban leszögezni, hogy nincs többé egyetlen ország sem, ahol az egyenjoguság épülete kisebb-nagyobb sérülést ne szenvedett volna. A legtöbb európai országban az alkotmány szerint minden alattvaló egyenjogu, de azért merészség volna állítani, hogy itt valaha is komolyan vette volna valaki a recepciót. Hogy a zsidó mindenütt másodrendű állampolgárnak számít, hogy egy állami hivatalra többségi, vagy keresztény kisebbségi pályázóval szemben egy zsidó pályázó számításba sem jöhet, numerus clauzus, valachicus és egyebek annyira megszokott jelenségek, hogy nekünk már természeteseknek tünnek fel. Ma pedig ismerünk u. n. korporációs alkotmányt, ami nem más, mint a gazdanép középosztályának védekezése a zsidó középosztály térfoglalása ellen. Ha valakinek a szemében mindezek jelentékteleneknek látszanak, akkor felhivom a figyelmét a következőkre: az utolsó 15 évben nagy ügyelhajjal külföldön valahogy csak megszerezte az orvosi diplomát pár száz

zsidó fiu, a továbbképzésük elé azonban már súlyos akadályokat gördítenek. Ha továbbra is kizárnak bennünket a tudományos intézetekből, nem engedik többé be a fiainkat a klinikák laboratóriumaiba, műtőibe, s ha magunknak nem lesznek ilyen intézményeink, akkor 15 év múltán nem lesznek többé komoly tudósaink, nem lesz új Einsteinunk, Ehrlichünk, még csak egy komoly sebészünk sem.

Mi a zsidóság teendője az adott helyzettel szemben? Nyilvánvaló, hogy beteges rövidlátás volna továbbra a régi hazugságot ismételtetni és kitartani a mellett, hogy mi továbbra is szerelmes hűséggel ragaszkodunk a magunk magyar vagy német nemzetiségéhez. Ezt ma már nem is teszi legfeljebb néhány makacs öreg. A zsidó középosztály felismerte, hogy ha megakarja tartani eddigi pozícióját, akkor népi kisebbségként kell szervezkednie. A mai generációnak ez magától jön, de nem könnyű nekünk a tegnapiaknak, az átnyergelés. És mégis sürgősen meg kell történnie az idősebb generációknál is, mert a hitközségnek vezetése még nagyrészt az idősebbek kezében van. A népi regenerációnak pedig két helyt kell keresztülmennie: először a lelkekben, azután a hitközségekben. A hitközségek a recepció előtti időben nem csak egyházi intézmények, hanem valóságos zsidó népi önkormányzati szervek voltak. Újból vissza kell állítani a régi népközösségeket, hogy a hitközség ne csak, mint most a születésénél és a halálánál, hanem az életében is érdeklődjék tagjainak sorsa iránt. Ime egy példa a berlini nagy hitközség, amely a hitleri felfordulás előtt, épp úgy mint az itteniek csak az imák idejének megállapításával és némi szegényüggyel foglalkozott, ma a legfőbb gondoskodó és irányító szerv, amely felé nemcsak a berlini, de az egész német zsidóság, mint szellemi központja felé tekint. Nem kell éppen szolgai módon lemásolnunk, de a berlini zsidó hitközség mai berendezése utmutatóul szolgálhat arra, hogy hitközségeinket miképpen kell átszerveznünk. Mindenekelőtt a hitközségeknek kezükbe kell venni a gyermeknevelést, hogy testileg, lelkileg egyeneslelkű, gerinces nemzedéket neveljenek. A mai zsidó iskolák nem érnek semmit sem. Az iskolák tantervét úgy kell átalakítani, amint azt a berlini hitközség tette. Ott ma az államilag kötelező tárgyakon és a rendes hittanórákon felül heti 5 órában tanítják a héber nyelvet és irodalmat és heti 4 óra van a zsidó történelemnek, Palesztina ismereteknek és a Próféták olvasásának szánva. Nálunk a különböző költség-irodák dacára még az sincsen, hogy volna egy egységes hitoktatási tantervünk. Minden hitoktató annyit és azt tanít, amit éppen jónak lát. A német zsidók a mai mérhetetlen nagy gazdasági és erkölcsi katasztrófájukban a nevelés átszervezését tartják egyik legfontosabb teendőjüknek, talán tanulhatnánk mi is az ő példájukból. Az állami anyakönyv bevezetése óta a zsidó hitközség még azt sem tartja szükségesnek, hogy az iskolaköteles gyerekeket nyilvántartsa, holott az volna a feladata, hogy a zsidó nép gazdasági és kulturális életének üterén állandóan rajta tartsa a kezét. A hitközség feladata volna, hogy a tagok egészségi, vagyoni, szociális és kulturális helyzetéről szociográfiai felvételezéseket készítsen és a hitközségek országos szövetsége által mindenütt közbelépjen, ahol szükség van rá. A jelenlegi ötletszerű szegénysegélyezés helyében minden hitközségnek szociális ügyosztályt kell létesítenie, amely gondoskodjék elsősorban munka közvetítéséről (Berlin), a betegeknek, műtétre

szorulóknak idejében kórházba való internálásáról, iskolásgyermekek felruházásáról, orvosi ellenőrzéséről, táplálásáról és ennek a feladata volna, egy nagyszabású Gemillas Chessed pénztár létesítése, amely minden meg-szorult embert bankszerűen kisegít a zavarból és egyben, hogy a koldulást, amely népünk rákfenéje, végre likvidálja abban az értelemben, hogy új koldusgenerációt ne hagyjon felnőni. Az ifjúság átrétege-ződésének a nagy problémája is a zsidó népközség hatáskörébe tartozik. Felvilágosítással és rendszeres propagandával sokat lehet ezen a téren tenni, de nem elég a pályaválasztási tanácsadó, aktív irányítással, ösztöndíjakkal, ipari és mezőgazdasági kiképző telepek létesítésével kell lehetővé tennünk, hogy a zsidó ifjúság ne kövesse apját a levegőexisztenciába hanem produktív foglalkozást válasszon és tanuljon ki. Téves azt hinni, hogy mindezek anyagiak hiányában megvalósíthatatlanok. A mi hitközségeink számlálatlan milliókat költenek el rabbi harcokra, impro-duk-tív egyházi alkalmazottak fizetésére, akik, ha félannyian volnának, sokkal jobban végeznék el feladataikat. Gondoljunk azokra a milliókra, amelyeket rendszertelen, egyéni segélyezésekre, a koldulás és parazitiz-mus tenyésztésére egyénenként és intézményesen kiadunk és akkor látni fogjuk, hogy egy kis racionalizálással bőven van feledezet mindezekre. A berlini hitközségnek régebben nem telt egyébre csak a rabbik fizeté-sére, ma, amikor tagjai nagyrésze anyagilag le van törve, jut neki nem csak mezőgazdasági kiképző telepekre és új iskolák létesítésére, hanem a zsidó sport ápolására is. Nekünk is jutni fog abban a pillanatban, amint felismerjük, hogy egész csomó feladat, amit eddig az államtól vár-tunk, ránk hárul, hogy meg kell teremtsük a magunk nevelési, szociális, egészségügyi intézményeit, ha a többi népek közt mint egyenrangú nép meg akarjuk állani a helyünket.

*

Ennek azonban, hogy úgy mondjam, van két külpolitikai premisszája is. Az egyik az, hogy abban a harcban, amelyet egzisztenciánkért, be-csületünkért meg kell vívnunk, nem mondhatunk le az országunk határain kívül lakó zsidó testvéreink segítségéről s viszont nekünk is segíte-nünk kell őket. Itt megint okulnunk kell a német zsidóság példáján, akik míg jó sorsuk volt fennhordták a fejüket és nem akartak tudni a szegény keleti rokonról, de vannak jelek arra, hogy mostani szerencsétlenségük-ben is önzők. A világ tizenhatmilliónyi zsidója, ha összefog, ágyuk és tankok nélkül is tekintélyes erőt képvisel. Ennek az összefogásnak a sze-rény kezdete az ez év nyarán összeülni készülő első zsidó világkongressz-usz. Minden zsidó intellektuelnek önmaga és gyermekei iránti köteles-sége, hogy a zsidó kongresszus iránt érdeklődjék, annak eszméjét az egy-szerűbb zsidó emberek körében népszerűsítse. A másik külpolitikai pre-missza Palesztina építése. Minden erőlködésünk, hogy a népek között kivívjuk magunknak a bennünket megillető helyet, kárbaveszett céltal-an szélmalom harc lesz, ha a Palesztinaépítés terén nem fogjuk tudni el-érni azokat az eredményeket, amelyeket a népek elvárnak tőlünk. Az országépítés nagyszerű teljesítményei megóvják a Palesztinaművet at-tól, hogy mint azelőtt, a zsidó középosztály egy része gunyos cinizmus-sal beszéljen róla. De a közömbösek száma még most is igen nagy. Nem

lehet ma zsidó embernek a Palesztina-munkát közömbösen szemlélni. Nem azért, hogy úgy ne járjanak, mint a németországi zsidók, akik közül éppen azok ostromolják ma leghevesebben a Palesztina hivatalokat certifikátokért, akik annak idején a legcinikusabban viselkedtek a cionizmussal szemben, hanem erkölcsileg abszurdum az, hogy zsidó ember, aki igényt tart Ábrahám örökségére, ma a szorongatottság órájában bármilyen okokból közömbösen szemlélje a zsidó nép legnagyobb kollektív erőfeszítését. A közös sors, amely lehet pillanatnyilag egyik országban jobb, másikban rosszabb, nem nélkülözheti egyetlen középosztályú zsidó embernek a munkáját, vagy segítő fillérét sem.

Testvérek! *A zsidó nép nagy problémáinak a megoldása nem ellenfeleink, hanem nagyrészen a mi kezünkben is van.* A megoldás nem törtenhetik más uton, mint a jelenlegi hitközségekből alakítandó zsidó népközösségekben keresztül. A mi súlyos belső kérdéseinket senki sem fogja helyettünk megoldani, hacsak mi magunk nem. De nem fogunk előre jutni egy jöttányit sem mindaddig, míg itt benn a páholyban csak a schönggeist szellemet ápoljuk, a hitközségek vezetését, a zsidó nép irányítását pedig kényelemből, finyasságból átengedjük az egymással torzszalkodó, simoniát üző papicsaládoknak és ezek hiveinek. Ha mi igazán akarjuk, rendet tudunk teremteni a hitközségekben is, ha nem fogjuk megtenni, a kívülről és belülről jövő áradat velük együtt bennünket is el fog söpörni.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A BB-SZEMLÉK CÉLJA

Kivonat Dr. Ludwig Holländer tv-nek a németországi Szemle 1935 január—februári számában megjelent cikkéből.

A Szemlék sem nem tudnak egy általános zsidó lapot kiegészíteni, sem nem akarják ezt. Éppen páholyaink szükséglete követeli meg, hogy oly kérdésekkel foglalkozzunk, amelyek kívülállóknak számára nem látszanak talán fontosaknak, a mi számunkra azonban a legnagyobb jelentőségűek. Éppen ezért mindazok a kérdések, amelyek a belső szervezetet és mindazok a törekvések, amelyek közösségünkön belül a tv-ket foglalkoztatják és érdeklődésüket ébren tartják, feltétlenül többszörösen értékesebbeknek tekintendők, mint az általános tárgyú előadások, amelyeket — különösen nagyvárosban — gyakrabban és jobban is képesek az erre hivatott speciális egyesületek nyújtani, mint a mi körünk.

A TIZ ÉVES JERUZSÁLEMI ZSIDÓ EGYETEM

A jeruzsálemi héber egyetem tiz éves jubileuma az egész világ zsidóságának mélyen átérzett, komoly kulturünnepe. Bizonyára egy nemzeti egyetemet mindig lehet ünnepelni, de a jeruzsálemi egyetem ünnepelésébe belerezeg öt kontinens, mert zsidók mindenütt élnek és minden zsidó szíve mélyén, ha kulturájával talán a gazda állam kulturájába van is beágyazva, megremeg egy hur: az ott az én egyetemem is!

A jeruzsálemi héber egyetem jelképes kifejezése a zsidó egységnek. Nem annak az egységnek, amelyet a közös vér alkot vagy a közös üldöztetés teremtenek meg, hanem a zsidóság *szellemi egységének*. Ezt az egyetemet ma nem lehet úgy megítélni, mint alkalmas elhelyezkedési bázist azoknak a nagy nevű professzoroknak, akiket a keserves politikai viszonyok lekergettek európai tanszékeikről. Más oldalról kell nézni a problémát. Figyelembe kell venni azt, hogy itt, Jeruzsálemben, a Skopusz hegyen első ízben történt kísérlet gyakorlati módon megragadni a „zsidó műveltség” ügyét és hogy e szónak keleten, az autokton zsidó élet közepében egészen más csengése van, mint a galuthban.

A „zsidó” műveltség alapján véve humanisztikus műveltség. A palesztinai zsidó egyetem tulajdonképpen szintézist keres a zsidóság és az emberiség között. A zsidóság viszonyának megkeresésénél az emberiséghez nincs semmi megkötöttség, itt sok minden magától értetődővé válik, ami különben erőszakolt. A zsidó nemzetiesség összeölelkezése az emberiség fenkölt gondolatával, nem alibi többé, nem visszavonulási vonal, hanem ösztönös kikivánczozása és megnyilatkozása a zsidó kollektív léleknek.

Talán nem érdektelen, ha felelevenítjük az 1925—1935. év fejlődésének történetét. Amikor az egyetem megnyilott, csak három tanszék volt. Ma a következő tárgyaknak vannak tanszékei: talmud, új héber irodalom, zsidó történelem, Palesztina kutatás, zsidó bölcsélet, héber nyelv, talmudi jog, gáon és rabbi irodalom, spanyol-zsidó költészet, biblia és biblia-exegézis, zsidó szociológia, kabbala. Az intézettel összefüggésben áll az *archeológiai* osztály, amely az elmúlt évtized alatt szép kiadásokat vitt keresztül.

A judaisztikus intézet csak egy része a szellemtudományi fakultásának. Ez utóbbi magába öleli a judaisztikus szakokon kívül a keleti tudományok intézetét, amely főképpen arab nyelvvel, irodalommal és történelemmel foglalkozik, valamint a közel Kelet archeológiájával és civilizációjával. Ezenkívül klasszikus nyelvekkel, általános történelemmel és a román nyelvnek egy részével. A matematikai intézet jelenleg be van helyezve a szellemtudományi fakultásba.

A szellemtudományi fakultással párhuzamosan fejlődik a természettudományi fakultás. Palesztina a biológusok számára különösképpen

kedvező kutató terület. A Földközi tenger faunája és florája itt azzal a nagy pusztaság gyűrűvel találkozni, amely Marokkótól Turkesztánig terjed. Sőt a Jordán völgyében valóságos trópusi befolyásokkal találkozunk. Hermonnak hófedett csúcsaitól a trópusi oázisig vagy a tiszta pusztaságig csak néhány száz kilométer távolság van. A külső tényezők befolyása a növényzet kiterjedésére és elhatároltságára a maga éles átmeneteiben jobban megvizsgálható, mint bárhol másutt.

A botanika a maga első feladatát már jórészt betöltötte. Az egyetem hatalmas herbáriuma alapján Palesztinának héber florája már angolul is megjelent. A zoológiában azonban még nem haladtak annyira előre a kutatások, hogy Palesztina állatvilága áttekinthető legyen. A jelenlegi zoológiai laboratórium tudományos központjában egy általános állati népesedési tan problémája áll. Az egyetem muzeumban már összehoztak egy nagyobb méretű állatpárt.

Lényegesen jó eredményeket mutat a geológiai kutatás. A Jordán völgye e tekintetben a tektonika általános kérdései számára a legkitűnőbb kutatási terület. Ami az egyetem kémiai kutatásait illeti, ezek nemzetgazdasági jelentőségük és céljuk szolgálni az ország iparosodását. Ma a természettudományi fakultás a következő kutatási tagozatokra oszlik: botanika, zoológia, biológiai kémia, bakteriológia, higiénia, és parasitológia. Egy ismeretlen jötevé lehetővé tette rákkutató intézet föllállítását. Most tavasszal kezdte meg az egyik rákkutató laboratórium a cellulár fiziológia tanárának dr. Doll Jánosnak vezetése alatt működését, ugyancsak megkezdte tevékenységét a rádió biológiai laboratórium is. Az amerikai Hadassah női organizáció egyetemi kórház föllállítását segíti elő. A palesztinai kormány a maga részéről nagyobb anyagi eszközöket helyezett kilátásba, úgy hogy ez a kórház rövidesen az egyetem mellett megindul. Figyelembe kell venni az egyetem könyvtárát is, amely 270 ezer kötetet ölel fel és a közép és közel Kelet legnagyobb könyvtára.

Az egyetem kancellárja dr. Magnes professzor, aki a következő rádióüzenetet küldte el Amerikába az egyetem jubiláris ünnepsége alkalmából:

A héber egyetem épületében beszélek. Kora hajnali óra, még nem kelt fel a nap, Mohabb hegye fölött. Nyugatra tőlem az alvó szent város, keletre a német sivatag, a hajnali csillagok éneklük a kórust hozzá. Tíz évvel ezelőtt összegyűlt e hegyen 12 ezer ember, hogy jelen legyenek az egyetem hivatalos megnyitásánál. Senki a jelenlevők közül nem felejtheti el e színes képet, zenét, a jelenet felséges voltát. Akkor még nem volt egyetem. A judaisztikus intézetnek csak négy tanára volt és két asszisztense. Ma 90 emberből áll a tantestület, van szellemtörténeti és biológiai fakultása, 500 hallgatója van. Öt éven belül a következő programot kell megvalósítanunk: 1. A természettudományi és matematikai fakultás kiépítése. 2. Tabitoszeminárium. 3. Társadalomtudományi intézet. 4. Orvosi centrum. 5. Mezőgazdasági intézet. 6. Technológiai intézet. 7. Jogi és közigazgatási fakultás. 8. Külső kurzusok az egész országban. 9. Az egyetemi épület kibővítése és a könyvtár kibővítése. A program megvalósításához az eddigi 100 ezer dollár bevétel helyett 500

ezer dollár kell. Negyven egyetemi tanárt vettünk át Németországból, számuk még szaporodni fog. Palesztina a zsidó nép nagy erőpróbája. Itt a zsidókérdés az emberiség kérdésévé alakul át, az emberiség problémája a zsidó problémában. Palesztinának ki kell állani a próbát szociális, erkölcsi és vallási eszményeink megoldása útján.

MASARYK 85 ÉVES

T. G. Masaryk a cseh köztársaság elnöke most töltötte be 85-ik életévét. Nemcsak Csehszlovákiának nagy embere ez a tiszteletreméltó aggastyán, de az európai zsidóság is hálásan tekint korunk legkimagaslóbb humanistájára, aki igyekezett és igyekszik a tiszta szabadelvűség és őszinte emberszeretet gondolatát elplántálni a világba. Élete szakadatlan küzdelme volt az individualitás és egyben népegyeniség érvényesüléseért.

Élete munkásságának kontinuitása meg nem szakítható, de azért öt korszak körvonalai húzhatók meg, ha életének mérlegét akarjuk fölállítani. Az első korszak: annak az ifjunak a korszaka, aki a nyolcvanas évek elején beiratkozik a prágai cseh egyetemre és csakhamar mint európaer új tanokkal lepi meg a világot. Első korszakában még elméleti ember. A második korszaka akkor kezdődött el, amikor 1891-ben belép a politikai életbe, megkezdí a politikai realitás harcát. Ez a harc küzdelem volt az ó-csehek koncepciója ellen, a reformáció, a humanizmus, a huszitás, az új modern világkép jegyében. A harmadik korszak, amikor Masaryk megalakítja saját pártját. Most a legaktívabb politikus. Erre az időre esik oroszországi útja, ekkor tanulmányozza Németország imperialista politikáját, ekkor vesz részt személyesen a zágábi Friedjung-perben, ekkor tekinti át az egész balkáni konfliktust és embrióban már látja is a világháborút; a negyedik korszak: a beavatkozás a világháborúba. Masaryknak világháborús tevékenysége ismeretes, rendkívüli politikai ügyességgel ekkor teremtette meg nemzetét és ténykedése emberi erőfeszítésének a tetőpontjára állította.

Az ötödik szakasz: hosszú elnökségének szakasza. 1918-ban lett a cseh köztársaság elnöke és meg kell állapítani, hogy ő a maga személyében bölcsen kormányozott. Nem rajta mulott, ha a cseh köztársaság éppen a kisebbségi kérdésben nem maradt következetes elnökének elképzeléséhez, mert a csehszlovákiai zsidók nem panaszkodhatnak. Masaryk ma élő szimboluma a demokratikus törhetetlenségnek. Talán igaza van legübb munkatársának, Benesnek, aki azt mondja, hogy a mai korszak legnagyobb demokratája. A nemzetközi világ demokratái ma az autoritativ rezsim korszakában a demokratikus eszmék reprezentánsát látják benne, a humanisták a legnagyobb humanistát.

Masaryk élete zárt kör. Az ő esetében — mondotta Benes — a harmónikus öregség esetét látjuk. Igen, Masaryk életének meg van a logikus kifejlődése a nyilegyenes felszálláshoz és a harmónikus kicsúcsosodáshoz. Annak a nemzedéknek, amely vele együtt megélte az utolsó husz esztendőt, vele, népével, Európa nemzedékével szemben az a kötelessége, hogy ennek a megalkuvás nélküli életnek irányvonalait tovább folytassa.

A zsidó grafikon Németországban

A Statistische Reichsamt közli a németországi zsidóságra vonatkozó népszámlálási adatait. *Megállapítja, hogy a németországi zsidók száma 1816. óta most megy először vissza.* 1933 június közepéig a Saar-vidék kivételével 499.682 zsidó élt Németországban, tehát 64.697-tel kevesebb, mint a legutolsó népszámlálásnál.

A zsidó népréteg fejlődése más grafikont mutat, mint az összlakosság fejlődése. 1871-ben Németországban 380.000 zsidó lakott, az összlakosságának 1.5 százaléka. A nyolcvanas évek óta a zsidók percentuális részvétele csökkent, ami a csekély születési számhoz, a vegyesházassághoz és tömeges kitérésekhez vezethető vissza. A keleti orosz és lengyelország zsidók bevándorlása nem volt alkalmas, hogy a hazai zsidóság természetes csökkenését egyenlítse ki, hogy egyensúlyba volna hozható az általános népességi számmal. Így 1933-ban a zsidóság csak 0.76 százalékát teszi ki az összlakosságnak.

A Frankfurter Zeitung közlése szerint a 64.700-as szám, amely a csökkenést jelenti kilenc év alatt, nem hozható össze az árja törvényhozás életbe léptetésével, amelynek következményei grafikonszerűleg még csak egy félév múlva mutathatók ki. A népesedési szempontból jellemző a nagyvárosi elemek megerősödése a zsidók között. 1871-ben a zsidóságnak csak egy ötöd része lakott nagy városokban, 1900-ban közel a fele, husz évvel később kétharmada, 1933-ban pedig 70.6%-a. A birodalom zsidóinak egyharmada Berlinben lakik és így az összlakosság 3.8 százalékát képezi. 1900 óta természetesen esett a százalék, mert akkor a berlini lakosságnak 4.6%-a volt zsidó. Berlinben, Frankfurtban, Breslauban, Hamburgban, Kölnben lakik a német zsidóságnak a fele. A legnagyobb zsidó index Frankfurtban van, utána Breszlau és viszonylagosan Beuthen következnek. A fővidék, amelyben a zsidók mint kis városban laknak, a birodalom délnyugati részei, ahol a zsidó telepítések egészen a római időkig mennek vissza. A két Hessentől eltekintve, leg-sűrűbb a zsidó telepítés a Rajna és a Majna közigazgatási vidékein. Természetesen vannak németországi városok, ahol egyáltalában nem laknak zsidók, ezek tovább költöztek. Áll ez elsősorban számos északnémetországi városkára.

A zsidók helyzete Spanyolországban

Egon Erwin Kis nemrégiben könyvet írt a zsidók elűzetéséről Spanyolországból. Jó néhány évszázados történeti mult szomorú képét vetíti elének a szerző. Ferdinand és Izabella idejében kellett a zsidóknak ott-hagyni ősi hazájukat és azóta nem térhettek vissza, de már a háború előtt egy Pulido Fernandez nevű szenátor dolgozott a szefárd zsidók visszahozásáért, már akkor Madridban héber tanszéket állítottak fel és Iavuda professzor rendszeres előadásokat tartott a zsidó lélek ismeretéről.

Az akció nem hozta meg a kívánt eredményt, talán most már meghozza. A zsidók tulajdonképpen visszajöhetnek, de nem jönnek mindaddig, amíg ennek valamilyen törvényes szabályozását nem viszik keresztül. A madridi zsidó hitközségnek 45 tagja van. És ami a legérdekesebb, a Madridban élő kevés számú zsidó anyanyelve a német, mialatt a többszáz év óta emigrációban élő zsidóság mindenütt a spanyol nyelvet

őrizte meg anyanyelveképpen. A madridi zsidók jórészt Oroszországból, Lengyelországból, Romániából jöttek, most azután jönnek Németországból is, akik üzleti vállalkozásokat igyekeznek létesíteni.

A hitközségi heterogén volta egyik oka, hogy miért nem fejlődött ki és 17 éves fennállása óta miért nincs még ma sem papja a hitközségnek. A templom különben a Puerta del Sol közelében van. Egy ingatlan legfelsőbb emeletén, csak a beavatottak tudnak róla. Rendszerint mindig zárva van. Szombaton és ünnepnapokon megnyomnak egy elektromos gombot és a hivek egyike kinyitja az ajtót. A templom két szobából áll, egyikben a férfiak vannak, a másikon az asszonyok.

Senor Ignatio *Bauernek* hívják azt a férfiut, aki lehetővé tette, hogy a hitközség valahogy keresztülvergődjék anyagi nehézségein. A városi tanács adományozott a zsidóknak temetkezési célokra egy kis földterületet, de valahányszor gyász van, 400 pasetat le kell fizetni, ami meglehetősen nagy dolog.

Nem érdektelen az sem, hogy nemrégiben megjelent egy magyarországi származású zsidó és a következő propozíciót tette a hitközségnek: ha elismerik őt rabbinak, akkor ő eljárja külföldön, hogy a zsidóság adja össze a szükséges tőkét egy zsinagóga felépítésére. Ő a maga részéről az így összegyűjtött alap 69 százalékára reflektál. Természetesen a község nem fogadta el e kalandos ajánlatot. A vállalkozó rabbijelölt azonban nem nyugodott, Barcelonába ment, ahol elfogadták az ajánlatát és most Amerikában koszál, hogy a szükséges pénzeket összeszedje.

Spanyolországban Maimonidesz nyolcszáz éves centennáriumát nagy fénnnyel szándékoznak megülni, de aligha a spanyol zsidók. A *nagy filozófus szülővárosában pld. nincs egyetlenegy zsidó sem*. Egy utazási vállalat tervbe vette, hogy amerikai zsidókat hoz át az Oceánon és így megadják az ünnepegeknek is a zsidó karakterét.

Éles ellentét mutatkozik, ha a portugál zsidók helyzetét nézzük. Lisabonban körülbelül ezer zsidó él. Az első emigránsok Marokkóból és Gibraltárból jöttek. Az Azori szigetekről is jöttek brit utlevéllel mint angol állampolgárok. A lissaboni zsidó hitközségi élet azonban csak számban népesebb, a szefárdoknak és az askenázoknak harca állandóan földulja a belbékét. Jellemző a szefárdokra, hogy élesen harcolnak a másik fajta zsidóság gyermekeivel való „vegyesházasság“ ellen. A lissaboni szefárd zsidók nagy tekintélynek örvidenek, vagyonuk van, de azért már számuknál fogva sem vehetnek részt az ország közéletében. A zsidó élet központja ma az Ehaver-kör. Egy breslaui zsidó alapította igen népes klub-élet zajlik le falai között.

Az amerikai BB-mozgalom a „Magazin” tükrében

Irta: Dr. FRIED JÓZSEF tv., Oradea

Ha igaz az a közmondás, hogy „madarat tolláról, embert barátjáról lehet megismerni” vagyis ha igaz az, hogy külsőségekről, külső formáról, külső megnyilvánulásokról a belső tartalomra, a dolgok lényegére is lehet következtetést tenni, úgy az amerikai Bnai Brith szemle elolvasása nagyon sok módot nyújt nekünk, hogy innen, nagyon is messziről az amerikai B. B. élet belső életébe, belső életének formáiba, az ottan uralkodó eszmévilágba bepillantást vethessünk.

A B. B. élet eredete, formai és eszmei kialakulásának helye Amerikában volt és a háboru előtti időkben B. B. élet a szó szoros értelmében főképpen csak Amerikában létezett.

Ha ma már változtak is a viszonyok, s ha ma már Amerikán kívüli területeken is intenzív B. B. élet folyik, mégis a B. B. páholyok számbeli tömege, a B. B. testvérek mennyiségi tulsúlya, a B. B. élet vezetése az Egyesült Államokban van most is. Nem kis érdeklődéssel vettem tehát kezembe a Bnai Brith Magazin, az amerikai B. B. Szemle egyik utóbbi számát. E szemle elolvasása, mondhatom, igen érdekes és tanulságos volt számomra és úgy gondolom, érdekes lesz, ha e szemle tartalmáról ismeretetés formájában számolok be.

E szám Rendünk Nagynőkének, Alfred M. Cohennek 75-ik születésnapjára ünnepelésének nyomait viseli még magán. Rendünk nagyérdemű Nagynőke 75-ik születési évét avval kívánta a legméltóbb módon megünnepeltetni, hogy a B. B. életnek Amerikában új formát adjon és Rendünk ottani kiterjedését az eddiginél is sokkal fokozottabb módon kibővítsse. A Szemlében megjelent fénykép alapján következtetve 75. éve dacára igen jó kondícióban levő Nagynőkünk e célból a múlt év decemberében beutazta az Egyesült Államok egész területét „a fagyos északról a forró délig” — amely mint a lap írja — ez évben északon volt forró és délen fagyos. A jelszó az volt, hogy a B. B. Rendet annyira kell kibővíteni, hogy ne legyen zsidó közösség, amelynek 50 százaléka Rendünkhez ne tartozzék.

Nekünk, akik a B. B. életet egy kicsi, jól szervezett, jól fegyelmezett és alaposan szelektionált zsidó csoportnak, zárt páholyokban való működésében, — távol a profán világ részvételétől, — képzeljük el, megmeglepőnek, szokatlannak és talán helytelennek látszik az amerikai B. B. élet külső megnyilvánulása, ahol az lassanként valami nagy zsidó társadalmi szövetségbe való átalakulás formáit veszi fel, meglazítván a páholyélet zárt formái.

Igy először megértjük az új tv-k felvétele érdekében megindított igazán amerikai stílusú propaganda hadjáratot. *Csak egy példát ragadok ki a Rend kibővítése érdekében indított campagne formájáról.* Rendünk nagynőke taggyűjtési campagne-ra leutazik pl. Atlanta állam fővárosába Tuscaloosaba. Már megérkezése előtt az ottani napilapok a „Dél-állami Izraelita”, az atlanti „Alkotmány”, a „Georgiánus”, az „Atlantai Napilapok” napok óta írnak a Nagynők személyéről, megérkezésének idejéről és jövetelének céljáról, bőségesen ismertetik a legnagyobb nyilvánosság előtt a B. B. céljait, munkaeredményét, kiválóbb vezetőit és a város lakosságát ünnepélyesen felszólítják, hogy ezen propaganda-gyű-

lésen, zsidó, nemzsidó egyaránt jelenjék meg. A délszaki államban ural-
kodó nagy hideg dacára aztán valóban sokezer főnyi publikum jelenik
meg és a propaganda-gyűlés eredménye 950 felvételi kérvény — csupán
Atlanta területéről.

Nézzünk egy másik példát! Az amerikai 4. sz. Disztrikt tagfelvételi
campagne-t indít meg. A Csendes Óceán menti partvidék zsidóságát
akarja a B. B. Rend keretében megszervezni. Egy 1500 km. hosszúságú
területsávról van szó. Vancooverttől Port Land Seattlen, Salemen, San
Franciskon át Los Angelesig. Mi a legalkalmasabb amerikai szemmel
nézve ilyen célra? Természetesen a rádió! A *Columbia rádiótársaság* ösz-
szes állomásai 6 héten át minden második nap meghatározott időben
B. B. műsorszámot iktatnak be. Uj- és ó-héberzene, zsidó egyházi és
modern zene talál legkiválóbb interpretátorokra, kiváló kántorok lépnek
fel és az egyes számok közti szünetekben aztán a B. B. Rend céljait és
végzett munkásságát ismertetik. Országos nevű B. B. vezetők rövid elő-
adást tartanak a Rend munkájáról, szükségesnek tartván minél több
zsidó belépését a Rendbe.

Ilyen amerikai rendszerrel végzett propagandával elért eredmények
száma is természetesen amerikai arányu lesz. A baltimoriei páholy je-
lenti aztán, hogy 480 uj tv. lett felvéve, Los Angelesben 250, Daytonban
178, Detroitban 600 felvételre jelentkezőből 280-an lettek felvéve, Cin-
cinnatiban 300 uj tv. lépett be, stb., stb., úgy, hogy csaknem gigantikus
a végső száma az egy évben felvett uj tv-knek. *Valóságos versengés indul
meg az egyes páholyok között, hogy melyik tud több tagot felvenni, ju-
talomban részesítik azon régi páholytestvéreket is, akik igen nagyszámu
uj tagok felvételét teszik lehetővé. Például az egyik buzgó williamsoni
testvér egymaga 65 tagot hozott be a Rendbe. A hatalmas propaganda
eredménye aztán egyik-másik páholyban azt eredményezi, hogy kényte-
lenek az ujonnan jelentkezőket elutasítani, mert — a páholyhelyiség
egyszerűen szűk lett és mint a chikagói páholyban megtörtént, csak azon
uj tv-ket vették fel ilyen körülmények között, akik az egész évi tagdíju-
kat egyszerre előre lefizették. Természetes, hogy az Alfred Cohen cam-
pagne eredményeképpen az amerikai B. B. páholyok formailag határozot-
tan — és esetleg lényegében is — egészen más valamivé lesznek, mint az
európai tv. páholyaik. Ilyen hatalmas taglétszám mellett lassanként egy
kiterjedt zsidó társadalmi szövetséggé alakul ki a B. B. Rend, amely át-
alakulás Nagyzsidóink elgondolása szerint — éppen az amerikai viszo-
nyok tekintetbevételével lett szükséges. Az, hogy a Rend tagjai között
sok a magasrangu katona és tengerésztiszt, ezek után nem is meglepő.*

Annak dacára, hogy a B. B. élet egészen más megnyilvánulási for-
mákat mutat mint Európában, nem szabad azt gondolni, hogy amerikai
tv-eink kevesebbet dolgoznának, mint mi európaiak. Az igazi munka a
kisebb vezetőségi csoportokra esik, amelyek munkájukkal a zsidó szív,
a zsidó érzés, a zsidó agy legjavát adják.

*Feltűnő a sok rabbi tv. száma és általában feltűnő, hogy Ameriká-
ban a B. B. páholyok képviselik inkább az u. n. izraelita szellemet és a
B. B.-n kívüli zsidó szervezetek azok, amelyek inkább kihangsúlyozzák
a zsidó népiséget. A szemle minden sorából kiviláglik, hogy aránylago-
san még mennyire jó dolguk van amerikai zsidó testvéreinknek az ottani
gazdasági válság dacára.*

Sok páholy még mindig ott tart, hogy a szerte a világon elterjedt faji és gazdasági zsidóüldözés ellen, antiszemitaellenes ligák létesítését ajánlja, zsidó rágalmazóknak bíróság elé való állítását követeli, ez az u. n. *anti-defamation campagne* — és el vannak ragadtatva attól a mi számunkra szokatlan idylttől, hogy például Rabbi Bookstaber egy északpennsylvaniai antiszemita kis faluban a község jobbérzésű katolikus lelkészének meghívására az ottani katolikus templomban az antiszemitizmus ellen prédikációt tartott. Boldog örömmel közlik aztán, hogy a zsidó pap prédikációjának végén a hallgatóság egy része valósággal szóhoz sem tudott jutni a meggyőző érvektől, míg a hallgatóság másik része látható lelkesültséggel fogadta a beszédet. *Természetes, hogy a legközelebbi péntek este a katolikus lelkész pedig a zsinagógában tartott beszédet*, amely prédikációsre által a legőszintebben meg vannak győződve, hogy az antiszemitizmus ellen a lehátosabban védekeztek.

Azonban a szemlét tovább lapozva, látjuk, hogy nem mindenütt ilyen idyllikus az egyetértés. Az amerikai németek, az Amerikába kiküldött német agitátorok, állandóan izgatják a türelmes amerikai tömegeket a zsidósággal szemben. Amerikai tv-eink azonban nagyon erősek. A már említett rágalmazás-ellenes harcon antidefamation campagne-on kívül keresztül viszik, hogy Dickstein tv. az amerikai Názi-izmus ellen küzdő kongresszusi bizottság alelnöki állásába jusson és sikerült számos konkrét esetben igen nagy jelentőségű eredményeket elérniök úgy politikai, mint gazdasági vonatkozásban.

Érdekesebbnél érdekesebb dolgokat tud meg az európai zsidó a szemle elolvasásakor. Avval a tömegerővel, amellyel különösen most az Alfred Cohen 75. születésnapja campagne-a óta az amerikai B. B. rendelkezik — megemlítve hogy egy-két állam kormányzója is B. B. tv. — az egész világon szétszórt zsidóság sorsának javítására igyekszik mindenütt befolyását latbavetni a legkisebb jelentőségű dologtól a legnagyobb jelentőségű eseményig. Amint már egyszer említettem, a zsidóság népi problémái iránt még nincs kellő érzék az amerikai páholyokban; bár a jelenlegi európai zsidóellenes áramlatokat csak egy átmeneti, kellemetlen, de nem halálosan türehetetlen antiszemita hullámnak képzelik el, amely ellen szertintük az antidefamation-campagne is elegendő és a zsidóság súlyos társadalmi betegsége elleni védekezést főképpen karitatív munkában látják; ennek dacára a leghatározottabb és a legerélyesebb minden megmozdulás, ha egyszer a zsidóság megvédése érdekében fellépnek. Öntudatosság és a befolyásban való nagy bizalom jellemzi ezeket a lépéseket.

A zsidó élet keresztmetszete

Érdekes a „zsidó élet keresztmetszete“ című rovat, amelyben az egész világ zsidósága érdekében végzett B. B. munkát ismertetik. E cikkből megtudjuk, hogy legutóbb a jugoszláviai magyarok tömeges kiutasításakor, ezen kiutasítások a magyar állampolgárságu Jugoszláviában élő zsidókat csak azért nem érték, mert a belgrádi páholy, a szerbiai zsidó hitközségek szövetségével egyetemben interveniált éretük. Eppen úgy amerikai B. B. munka volt az, hogy Franciaország déli részén az „O. R. T.“ utján 300 német zsidó családot Villeneuve község közelében egy mezőgazdasági kooperatíva formájában letelepíteni lehetett. Sikerült elérni azt is, hogy a legujabb francia idegenellenes törvényeknek ne legyen zsi-

dóellenes élük. A németellenes bojkott tekintetében nem egységes az álláspont odaát. Amint Sámuel Untermeyer vezetése alatt Londonban a németellenes bojkottfrontot nemrég mégjobban megerősítették, éppen úgy vannak amerikai tv-k, akik a nyílt, hangos, kollektív bojkottot helytelenítik és helyette az egyéni, hallgatólagos visszautasítását kéri mindannak, ami német eredetű.

Szomorúan olvashatjuk, hogy a saarvidéki zsidók Hitler u. n. türelmi évének ígérete dacára állandó terror alatt élnek, amely fenyegetőlevelek, fenyegetőtáviratok és telefonüzenetek, zsidó üzletek elleni bojkott és személyek elleni tettelegességekben éli ki magát.

Németország 4382 zsidó egyetemi hallgatójából csupán 812 maradt meg, ezek közül azonban ténylegesen csak 16 látogatja az előadásokat.

Rendünk Nagyelelnőke Alfred M. Cohen a részére fenntartott u. n. elnöki oldalon rendkívül energikusan kijelenti, hogy az amerikai B. B. páholyok az 1936-ra tervezett zsidó világkongresszuson nem vesznek részt.

A zsidó világkongresszus helyett a Nagyelelnő azt ajánlja, hogy az amerikai zsidóság képviselői, mint a B. B. Rend, az amerikai zsidó Komitee és az amerikai zsidó kongresszus közös tanácskozássra gyűljenek össze, amelyen úgy az amerikai mint az egész világ zsidóságának problémáit megbeszéljék és adott esetben az Egyesült Államok kormányán át vessék latba befolyásukat. A zsidó ifjúság problémája, — ha nem is olyan égető formában, mint nálunk, de már érezhetően fennáll az Egyesült Államokban is. Itt is vannak már egyetemek, ahol zsidó fiatalemberek felvételét megakadályozzák, itt is vannak panaszok, hogy kereskedelmi és ipari cégeknél zsidókat már nem akarnak felvenni, vagy különböző ürügyek alatt felmondanak nekik, hogy másokat alkalmazzanak helyettük.

A zsidó fiataliságnak zsidó szellemben való regenerálódását hirdetik és átrétegesítést követelnek. Ezen munkát a női páholyok veszik át, amelyek igen nagy számban vannak és igen élénk működést fejtenek ki. A női páholyok munkásságának köszönhető, hogy az amerikai B. B. Rend eredményes campagnet indított, hogy az összes amerikai zsidó jóléti szervezetek Egyesült Zsidó Jóléti Alapok (Joint Jewish Welfare Funds) néven egyesüljenek, ami által az egész jóléti munka áttekinthetőbb, célszerűbb, hasznosabb és eredményesebb lett és emlelt 20 százaléktól 35 százaléki terjedő megtakarítást lehetett elérni.

Az ifjúsági nemzedék

A B. B. Rend utánpótlásáról is gondoskodás történik. Amerikában elterjedtek az ifjúsági és egyetemi testvériségi szervezetek u. n. Fraternitások, amelyek a görög abécé különböző betűivel jelzik magukat: Ilyenek az alpha, kappa, alpha phi lambda, stb. fraternitások, amelyek tagjai az egész angolszász világban feltalálhatók. Ilyen fraternitások mintájára alapította meg az amerikai B. B. rend az Aleph Zadik leph AZA ifjúsági fraternitásokat, amelyeknek ma már 200 u. n. fejezete (vagyis helyi csoportja) van. Minden fejezet, vagyis csoport más és más munkát végez. Ezen AZA fraternitások egyesítik magukban a cserkészszellemet, és a zsidó kultúra, zsidó tradíció ápolását szellemi téren. Ben Thora és Basz Thora címetek, amelyek értékes anyagi jutalmakkal járnak, tűznek ki a zsidó történelemben, zsidó ismeretekben legjobbak szá-

mára. Az egyetemek zsidó ifjúságáról a Hillel alap — Hillel Foundation — gondoskodik, amely a keresztényi YMCA-nak felel meg. Ugyanakkor azonban nyíltan megmondják, hogy nem várják, hogy az égető szükségétől hajtva végezzék az ifjúsági átrétegesítést, hanem gyakorlatilag hozzáfognak e probléma megoldásához még ez évben. Az AZA mozgalomnak olyan sikere lett, hogy most már a 8—15 éves zsidó gyerekek AZA a) csoportját is meg akarják szervezni. Rendkívül értékes a B. B. Magazin u. n. irodalmi része, hisz a legkiválóbb tollforgatók és szakemberek állnak rendelkezésére.

A német fajiság reakciójaképpen, ami a németsegen belül minden nemárját ki akar dobni, érdekes cikket ír Cecil Roth angliai B. B. testvér és kiváló zsidó történétíró. Cikkében Cecil Roth megállapítja, hogy ha a zsidóság is az árjaság helyett a semitaságot kezdené firtatni, mennyi sok nem-semitát találna a maga körében. Nem beszélve az abessziniai fallashákról Cochín-i néger zsidókról, Bombay Ben Jiszrael nevű zsidó csoportjáról, a nem kisszámu Amerikában élő néger zsidókról, felemlíti azt a rengeteg különösen olasz-zsidót, akik a héber monotheizmusnak behódolt római patriciusoktól származnak. A második zsidó forradalom hőse Simon Bar-Giora is árja, hasonlóképp a talmudi korszak tudósai, a Tannaim és Amorájim között is több mint 22 u. n. árjazzsidó volt, nem beszélve a nem semita jemenitákról, vagy a kazárokról, — nevetségessé téve ilymódon az árja fajelméletet, amelyet nem a meggyőződés, hanem a szuronyok ereje tart fenn.

A mai Spanyolországról és az ottani új zsidóéletéről is rendkívül érdekes cikk jelent meg a B. B. Magazin hasábjain.

Valósággal megdöbbenő realitással van megírva az a cikk, amelyet Norman Bentwich, volt palesztinai főállamügyész és mostan a jeruzsálemi egyetemen a nemzetközi politikai tanszék tanára írt. Cremieux-ről írt, a francia zsidóság eme halhatatlan figurájáról, aki amíg az általa alapított Alliance Israélite élén állott, ez intézménynek igazán népi és igazán zsidó szellemi jellegét adta. Cremieux volt az, aki a berlini kongresszuson résztvevő D'Israeli-nak levelet küldött, amelyben tőle a legérélyesebben kérte, hogy a romániai zsidóság egyenjoguságát biztosítsa. „A nagy Beaconsfield miniszterhez — Cremieux a zsidó” — így címezte a levelét a franciaországi zsidóság ezen nagy alakja, aki amellett többszörös francia miniszter volt, jelezvén, hogy Beaconsfield, mint a hatalmas Anglia minisztere ne felejtse el, hogy ő is zsidó és neki is zsidó kötelességei vannak.

Nekünk, akiknek szemléje olyan nehézségeket leküzdvé jelenik meg, el sem képzelhető mennyire tartalmas az amerikai B. B. Rend lapja. A szép illusztrációktól, fényképfelvételektől eltekintve, amelyek az egyes cikkeket kísérik, örömdetesen feltűnő, hogy a tulzott amerikai üzletieség szimboluma, a szöveget is zavaró sok reklám hiányzik. Pedig a Szemle romániai viszonyok között is olcsó lenne. Egész évi előfizetésének ára 75 cent, amely előfizetés nem is kötelező tv-k számára. Ugyanakkor azonban úgy látszik, nemtestvérek is bőven olvassák a Szemlét, mert profánok számára évi 1 dollár 50 a lap előfizetési ára.

Egy szemlén keresztül bepillantást lehetett vetni egy nagy, hatalmas zsidó közösség életébe. Ha nekünk európai szemmel nézve, sok dolog furcsának, visszásnak, szokatlannak és helytelennek tetszik is, annak a zsidó szívből eredő és a zsidóságról dolgozó munkának láttára, amely az amerikai B. B. Rend országos lapjából kitűnik, tiszteletet, megbecsülést és

köszönetet kell küldenünk Oceanontuli tv-einknek, akik éppen úgy magukért, mint érettünk állandóan dolgoznak.

Most, hogy az amerikai szemlét ismertettem és megismertettem Rendünk 14 Disztriktjéből 7. Disztriktben uralkodó szellemi áramlatokat és munkásságot, amint az nyomtatott betükön át csak érezhető, a mi történelmi és nekünk zsidóknak tulságosan történelmi átélést jelentő időnkben minduntalan felvetődik Rendünk számára a kérdés, hogy jó uton járnak-e páholyaink, jó uton halad-e Rendünk a zsidó nép számára oly tragikusan komoly időkben.

Ilyen hangulatban olvasva az amerikai szemlét, úgy kell éreznünk, mintha köztünk és amerikai tv-eink között olyan volna a viszony és távolság, mint a távoli főhadiszállás és az ellenséges hadállás előtti előretolt őrszem között. A főhadiszállás, vagyis az amerikai Nagypáholy még bagatellnek, vagy nem olyan halálosan komolynak látja a helyzetet, elegendőnek tartja az adott viszonyok között az u. n. antidefamation-campagnet, elegendőnek ellenségeink támadására rágalomellenes hadjárat szervezésével válaszolni, a rágalmazókat meggyőzni, vagy a bíróságok elé állítani.

A csehszlovákiai disztrikt nővérszervezetei

A csehszlovákiai disztriktet sok tekintetben tekintjük példaadónak. Emelkedett szelleme, precíz szervezettsége, bámulatraméltó teljesítményei és — tegyük hozzá — előnyös munkalehetőségei egyaránt predesztinálják a csehszlovák disztriktet arra, hogy első helyen álljon ma a Rendben és életmegnyilvánulásai fokozott figyelemre és érdeklődésre tarthassanak számot.

Vonatkozik ez természetesen a cseh disztrikt égisze alatt működő nővérszervezetekre is, amelyek fejlődésének és tapasztalatainak ismerete sok fölösleges kísérletezéstől kímélheti meg a kialakulóban levő erdélyi nővérmunkát.

A csehszlovák disztrikt szemléjének márciusi száma beszámolókat közöl az ottani nővérszervezetek munkájáról és általános áttekintést ad ennek a munkának alapelveiről, technikájáról és eredményeiről is. Helyén valónak látjuk, hogy kivonatossan legalább az alábbiakban ismertes-sük ezeket.

Prágai nővérszervezet. A három prágai páholy nővérei egy nővérszervezetben vannak tömörítve, amelynek munkája kifelé gyakorlati, befelé ideális jellegű. A nővérszervezet kulturbizottsága állandóan arra törekedett, hogy a szervezet szellemi életét fokozza, a kor szellemi áramlatait megvitassa és a nők szerepét a modern szociális, irodalmi és nevelőmunkában ismertesse. A rendes üléseken kívül a kulturbizottság délutáni összejöveteleket is rendezett, amelyek mindig nagyon látogatottak voltak és amelyeken aktuális kérdésekről folyt szabad eszmecsere.

A nővérszervezet rendes taggyűlésén tartott 12 előadás és referátum közül tizet tartott nővér és csak kettőt testvér. A nővérek által tartott előadások a modern kulturális és szociális élet legszélesebb területét ölelik fel. Pl. Minna Arje nv.: A zsidóság szociológiája; Marg. Goldstein nv.: Németországi viszonyok; Else Gütig nv.: James Mc. Donald menekültügyi népszövetségi biztos látogatása Csehszlovákiában; Hanne Steiner nv.: A jövő új útjain; Bertl Thieberger nv.: Bialik mint korunk rep-

rezentánsa; Hanne Steiner nv.: A prágai zsidó nép-főiskola; Hanne Steiner nv.: A jótékonyág reorganizálása; Luz Morgenstern nv.: Rahel Varnhagen; Käthe Jerusalem és Lulu Schiller nővérek: Jelentések.

A nővérszervezet szociális munkája részint ad hoc akciókból (pl. felruházási akció), részint szociális intézmények létesítésében és patronizálásában állott. Így a leánybizottság munkájának eredményeül kibővítették a leányotthont. Az egyre fokozódó szükségletre és az eszközök elégtelenségére való tekintettel programjukba vették a szociális intézmények centralizálását is.

Intenzív munkát végzett a nővérgondozó bizottság, amely a nővérszegély-alap javára ezévből is szép eredménnyel rendezte meg szokásos bazarhatét. Az újonnan belépő nővéreknek külön bizottsága van a nővérszervezetben. Az utóbbi évben 30 új nővért vett fel a nővérszervezet, amelynek össztagszáma 400. Az elnöki tisztséget 1934-ben Else Fischl nv., a titkárit Alice Bäcker nv. töltötték be.

A „Freundschaft“ páholy nővérszervezete. (Teplitz-Schönau.) A nővérszervezet az 1934. évre is az előző évi vezetőséget választotta meg és pedig elnöknek Mella Polacek nv-t, titkárnak Flora Bloch nv-t és pénztárosnak Ida Stern tv-t.

A nővérszervezet szociális bizottságának munkája lehetővé tette, hogy a nővérszervezet öt gyámolítottáról gondoskodott, résztvett a német menekültek segélyező bizottságában, a teplitzi chalucák ellátási akciójában, a zsidó kórház jótékonyági ünnepélyének megrendezésében és a gersdorfi üdülőtelep javára rendezett gyűjtőnap lebonyolításában.

A nővérszervezet kulturális munkája magas nivóju, az előadások azonban ritkák. A prágai nővérszervezet is havonta egyszer tart taggyűlést, itt pedig az előadások számából következőleg még gyérebbek az ülések. A „Freundschaft“ nővérszervezete nyilván a gyakorlati munkára helyezi a nagyobb súlyt. A nővérek által tartott előadások közül a jelentés a következőket említi meg: Kamilla Schwenger nv: Theodor Lessing; Mella Polacek nv.: Rembrandt és Spinoza; Selma Kohn nv.: Referatum.

„Alliance“ páholy (Böhmisch-Budweiss) nővérszervezete. A nővérszervezetnek 52 helybeli és 14 vidéki nővére van. 1934-ben az elnöki tisztséget Flusser nv., a titkárit Bruml nv. és a pénztárosit Gans nv. töltötték be. A nővérszervezet az elmúlt évben 4 rendes, 6 választmányi és 6 bizottsági ülést tartott. Kultúrelőadásokat főként tv-ek tartottak.

Egy intenzív karitatív munka mellett a nővérszervezet nagy gondot fordított az ifjúsági nevelőmunkára, amely célból előadásokat, valamint chanukka- és purimi ünnepélyeket rendezett.

A „Philanthropia“ páholy (Reichenberg) nővérszervezete. A nővérszervezetnek az év végén 95 tagja volt. A jelentés 11.436 cseh korona vagyonról is beszámol. A nővérszervezet az elmúlt évben 8 rendes taggyűlést tartott, amelyeken átlag 30 nővér jelent meg. A taggyűléseken a következők előadások tartottak. Leo Levitus tv.: A legközelebbi háború és mi; Hedwig Schlhof nv.: Nehezen nevelhető szülők; Dr. Richardt Glauber tv.: Iskolareform; Dr. Alice Ruehle Gerstel nv.: A nő mint a férj nevelője; Adolph Donath tv.: Hogyan dolgoznak a műhamisítók; Dr. Else Meidner nv.: Pontoppidan „Hans im Glück“ c. könyvéről. Ilse Basch nv. minden ülésen revüt adott elő, ami nagyban gazdagította azok tartalmát.

A kulturbizottság minden hónap első csütörtök délutánján nyilván-

nos üléseket rendezett a nővérek számára, amely alkalmakkor különböző aktuális témákról hangzottak el érdekes referátumok.

A gablonzi és a görllitzi nővérekkel való kapcsolatok fenntartása céljából gyakori kölcsönös látogatások történtek.

A nővérszervezet szociális bizottsága annyira intenzív és eredményes munkát végzett, hogy ez évben is lehetséges volt zsidó és városi jótekonysági intézmények évi szubvencióval való ellátása, egyes szegény zsidó asszonyok és gyermekek gyámolítása, a prágai leányotthon és a reichenbergi központi gondozó anyagi támogatása stb.

A nővérszervezet résztvett a páholy 40 éves jubileumának megrendezésében és általában nagy mértékben hozzájárult a páholy társadalmi életének kimélyítéséhez. A nővérszervezet a páholy gazdasági bizottságába is delegál tagokat.

A „*Karlsbad*“ páholy nővérszervezete. A nővérszervezet az elmúlt évben létesült és a jelentés nagy elégtétellel emeli ki, hogy az előzetes vélemények dacára nagy érdeklődés mellett fejté ki működését. A nővérszervezet 54 tagot számlál és az elmúlt évben tartott négy rendes taggyűlést átlagosan 31 nővér látogatta. A taggyűléseken kívül u. n. nővéresték is voltak, amelyeken a következő előadások hangzottak el: Dr. M. Lichtmann tv.: Alfred Döblin és Lion Feuchtwanger. (Új zsidó nacionalizmus); Else Gütig nv.: André Maurois; Horn nv.: A fuldai nővérszervezetről; Anni Adler nv.: Leopold Kompert; Prof. Dr. I. Ziegler exelnök tv.: Schalom Asch új regénye „Der Trost des Volkes“.

A nővérszervezet részt vett a páholy minden szociális akciójában, önállóan magára vállalta 34 gyermek felruházását és prágai, valamint jeruzsálemi szociális intézményeknek is juttatott adományokat. A páholy részére konyhai berendezést szerzett be. A nővérszervezet hozzájárult egy héber nyelvkurzus fenntartásához is.

A „*Fides*“ páholy, Bratislava (Pozsony), nővérszervezete. Ez a nővérszervezet is 1934-ben alakult meg. Ügyrendi szabályzatát a prágai páholyok nővérszervezetétől kapta. Az év végén 60 tagja volt. Három rendes taggyűlést tartott, amelyeken átlagosan 31 nővér jelent meg. A taggyűléseken referátumok, jelentések, valamint önálló előadások hangzottak el. Alig pár hónapos működése alatt a nővérszervezet bekapcsolódott a páholy égisze alatt folyó minden szociális munkába és bizonyos önálló eredményeket is sikerült már elérnie. A nővérszervezet nagy mértékben hozzájárult a páholy társadalmi életének fokozásához és színessé tételéhez. A nővérszervezet elnöknője Ida Frankl nv.: alelnöknője Erzsí Fischer nv., titkárnője Lotte Falk nv., pénztárosa Mirjam Neumann nv.

A csehszlovákiai nővérszervezetek munkaközösségének ülése

A csehszlovákiai hat nővérszervezet egy munkaközösséget alkot, amely ez év január 27-én tartotta meg ülését Prágában. A munkaközösség ülésére nemcsak a már működő nővérszervezetek küldötték el delegátusait, hanem a most szervezkedő brünni és saazi nővérek is. A prágai nővérszervezet részéről E. Fischer elnök nv., a prágai páholyok részéről Ing. Behal elnök tv. üdvözölték a MK. ülést, amelyen Jella Adler nv. elnökölt.

Elsa Fischer elnök nv. szervezeti referátumot adott elő, amelyben

hangsúlyozta bizonyos szervezeti azonosság szükségességét különösen a következő vonatkozásokban: 1. a tagok felvétele, 2. a tisztikar megválasztása, amely minden évben ujonnan választandó, 3. a bizottsági rendszer felépítése, 4. a havonkénti taggyűlések.

Dr. Wiesmeyer tv., a csehszlovákiai disztrikt nagy-alelnöke a nővérszervezetek fejlődéséről adott áttekintést, majd Hanna Steiner nv. új nővérszervezetek alakításáról referált. Ezidő szerint Brünben, Saazon és Kassán folynak szervezési munkálatok. Az utóbbi város nővérszervezetére különösen a ruszinszkói segélyakció terén várnak nagy feladatok. Steiner nv. rámutatott arra, hogy különösen kis városokban gyakran lehet azt az érvelést hallani, hogy a nővérszervezet konkurrenciát jelenthet a meglevő jótékonysági egyesületeknek. A páholyideológia biztosítékot nyújt azonban arra, hogy a nővérek a zsidóság átfogó kulturális és szociális kérdéseiben aktiválódjanak és így a nővérszervezetek létesítése semmit sem von el a meglevő egyesületekből, ellenkezőleg új impulzust jelenthet azok számára.

A szervezeti referátum után valamennyi nővérszervezet kiküldötte beszámolt a náluk végzett munkáról, majd Ida Behal nv. tartott kultur-referátumot, amelyet vita követett. Ennek eredményeül elfogadták Biehal nv. következő javaslatait: 1. rendszeres levelezés a nővérszervezetek között és erről beszámolók tartása a kulturbizottságban, 2. előadó nővérek kölcsönös delegálása, 3. lista készítése a különböző nővérszervezetekben rendelkezésre álló előadásokról, valamint azokról a nővekről, akik művészi produkciókra képesek, 4. a taggyűlések minél gyakoribb kölcsönös látogatása, 5. két évenként nagy nővértalálkozó rendezése a MK. közgyűlés kapcsán.

Brode nv. (Reichenberg) a németországi nővérszervezeteknél bevezetett zsidó történelmi kurzusokról számolt be. Wilma Wiesmeyer nv. pedig a nővérszervezetek eszmei és gyakorlati szempontjait fejtette ki részletes referátumban, amelyhez Starkenstein és Slonitz nővérek szoltak hozzá.

Else Gütig nv. a nővérszervezetek patronátusa alatt álló leányotthonról referált, amihez Pollaczek és Arje nővérek szoltak hozzá. Utóbbi azt a javaslatot tette, hogy a prágai nővérszervezet mintájára a többiekben is minden nővér évi 5 cseh koronát fizessen a leányotthon javára.

Wallerstein és Alice Pollak nővérek a nővérszervezetek munkaközösségének pénzügyi és szervezeti problémáit ismertették, gyakorlati javaslatokat téve azok megoldására. A munkaközösség ügyvitelével Neumann pozsonyi nővér javaslatára a prágai nővérszervezetet bizta meg az ülés.

AUSZTRIA

Az ausztriai disztrikt szemléjének januári és februári számai a hat osztrák páholy évi jelentéseit közlik. A jelentések mindegyike kiemeli, hogy az 1934-es év sok veszéllyel fenyegette a páholyok munkáját és általában a zsidóságot, de ennek dacára eleget tudtak tenni magasabbrendű feladataiknak. A páholyok szellemi munkája is magas nivóju és élénk volt. A bécsi páholyok közös jótékonysági bizottságot alakítottak, amely központilag intézi el a beérkező kérvényeket.

Dr. Dávid Feuchtwang bécsi főrabbi tv-t a köztársaság elnöke az osztrák érdemrend tisztí keresztjével tüntette ki.

Az Orient-disztrikt szemléjének első negyedévi száma a konstantinápolyi és a rhodusi páholyok installáló ülésein tartott ünnepi beszédek közli. Niego nagyelnök tv., aki ez alkalommal 24-edszer iktatta be a konstantinápolyi páholy tisztikarát, azt a javaslatot tette, hogy a páholy adjon ki az év folyamán egy brosúrát, amely ismerettesse a páholynak a keleti zsidóság életében való szerepét és jelentőségét az utóbbi negyedévszázad alatt. M. Franco új elnök tv. beszédéből kitűnik, hogy a páholy egy leányszervezet létesítésével foglalkozik a nagyon intenzíven működő fiuszervezet mintájára. A Rhodus-páholy új elnöke, H. Franco tv. székl fogláló beszédében azokat a rendkívül nehéz viszonyokat vázolja, amelyek között a páholynak működnie kell és amelyek az erők szorosabb összefogását teszik szükségessé.

NÉMETORSZÁG

A németországi disztrikt szemléjének január—februári száma tulajdonképp az átrétegzés kérdésének van szentelve. A bevezető cikket E. Finkel tv. írta, aki rövid áttekintést ad a németországi BB-páholyoknak az átrétegzés terén kifejtett munkájáról, amelyet — minden értékelése mellett is elégtelennek tart. Az átrétegzés propagálásában — írja — nem szabad abba a tulzásba esni, hogy minden egyéb foglalkozástól visszatartsuk az ifjúságot csak azért, hogy a kézművesség és a mezőgazdaság felé tereljük az ifjakat. Nem szabad az ifjúságot kevés számú foglalkozási ágba összezsúfolni, mindenek előtt tervszerűségeen kell tehát, hogy alapuljon az átrétegzési munka. S. Adler-Rudel tv. alapos tanulmányában kimutatja, hogy az ifjúságban megvan a hajlandóság arra, hogy szakítson az eddigi tradicionális foglalkozásokkal és oly pályákra menjen, amelyek távol esnek ugyan az eddigi polgári életformáktól de ezzel szemben megóvnak a nagy megrázkódtatásoktól. Az ifjúságnak erre a hajlamára támaszkodva lehetővé is kell tehát tenni az oly pályákon való kiképzést, amelyek foglalkozásbelileg „exportképessé” teszik az ifjúságot. Ezután egy rövid, de megkapó felhívást közöl a szemle a 30 évvel ezelőtt elhunyt A. M. Simon konzul tv. által Ahlemben alapított intézet érdekében, amely kertészetre, állattenyésztésre és kézműves foglalkozásokra képezi ki az ifjakat. Az ahlemi intézet a hannoveri Leibniz-páholy patronátusa alatt áll és a német zsidóság új helyzetében fokozottan ráterelődött a többi páholyok figyelme is. Mark Wischnitzer tv. a külföldi átrétegzési munkákról számol be, amelyek nagy része zsidó világszervezetek (ORT, ICA, Joint) támogatása mellett folyik. A szemle több részét elhunyt neves tv-ekről való megemlékezések, páholybeszámolók és a külföldi disztritek munkájáról szóló referátumok teszik ki. *Az utóbbi rovatban bő ismertetést olvasunk az erdélyi MK. tevékenységéről és szemléjéről is.*